

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-basisanalyse 2022-2027

Revideret udgave

**Hanstholm Reservat, Nors Sø og Vandet Sø og
Hanstholmknuden**

Natura 2000-område nr. 24

Habitatområde H24 og H220

Fuglebeskyttelsesområde F22

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion:
Miljøstyrelsen Nordjylland

Forsidefoto:
Udsigt over klitlandskabet i Hanstholm Reservatet
Fotograf: Peter Bundgaard

ISBN:978-87-7038-765-1

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Indhold

1. Natura 2000-basisanalyse (planperiode 2022-2027)	4
1.1 Basisanalysens indhold	4
1.2 Natura 2000-planprocessen	5
1.3 Udpegningsgrundlag	5
1.4 Naturtilstandssystem	5
1.5 Datagrundlaget	7
1.5.1 Særligt om arter	8
1.6 Foreløbig vurdering af områdets trusler	8
2. Hanstholm Reservatet, Hanstholm Knuden, Nors Sø og Vandet Sø	11
2.1 Områdebeskrivelse	11
2.2 Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området	12
2.3 Opsummering	13
3. Områdets naturtyper	15
3.1 Områdets terrestriske natur	15
3.1.1 Lysåbne terrestriske naturtyper	17
3.1.2 Skovnaturtyper	35
3.2 Områdets sø-natur	43
3.2.1 Søer under 5 ha	43
3.2.2 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)	45
3.2.3 Søer over 5 ha	45
3.3 Områdets vandløbsnatur	46
4. Områdets habitatarter	47
5. Områdets fuglearter	53
5.1 Ynglefugle	53
5.2 Trækfugle	59
6. Indsatser i området	61
6.1 Indsatser i vandplaner	63
7. Litteratur	64
7.1 Anvendte EU-direktiver, love og bekendtgørelser	64
7.2 Anvendt faglitteratur	64
8. Bilag 1	67
9. Bilag 2	68

1. Natura 2000-basisanalyse (planperiode 2022-2027)

EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter af europæisk betydning.

Danmark har valgt at gøre dette ved en systematisk og tilbagevendende Natura 2000-planlægning, der på grundlag af direktivforpligtelsen og den nationale naturovervågning for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede fredsskovpligtige arealer) prioriterer den krævede indsats. Planperioden 2022-27 dækker også de fredsskovpligtige arealer. På det akvatiske område bygger indsatsen i vid udstrækning på den, der fremgår af vandområdeplanerne, som har til formål at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk tilstand. Dette vil samtidig tilvejebringe forbedringer i vandkvaliteten og fysiske forhold i vandløb (fx fjernelse af spærringer), som er nødvendig for at opnå god naturtilstand for de vandområder, der også er udpeget som Natura 2000-områder.

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden i Natura 2000-området og et indsatsprogram. Indsatsprogrammet for det enkelte Natura 2000-område udarbejdes på baggrund af en basisanalyse og foreliggende overvågningsdata.

Basisanalysen, som præsenterer datagrundlaget, skal indeholde følgende elementer:

- Kortlægning af habitatnaturtyper og levesteder for arter, som områderne er udpeget for.
- Vurdering af tilstand og foreløbig vurdering af trusler.
- Et resumé, som på kortbilag angiver beliggenheden af de kortlagte arealer og tilstanden.

Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark.

Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden, hvorfor der i alt er 257 Natura 2000-områder i Danmark.

1.1 Basisanalysens indhold

Basisanalysen er grundlaget for målfastsættelse og indsatsprogram i Natura 2000-planen for de enkelte, udpegede Natura 2000-områder. Basisanalysen fokuserer på Natura 2000-forpligtelser og dermed på de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

Basisanalysen er udarbejdet på grundlag af de nationalt indsamlede og kvalitetssikrede data, der indhentes gennem det nationale overvågningsprogram for vand og natur - NOVANA. Data er offentligt tilgængelige på Danmarks Miljøportal. Miljøstyrelsen har i årene 2016-19 gennemført en fornyet kortlægning af de enkelte habitatnaturtyper og visse arters levesteder, og data herfra udgør sammen med andre data fra NOVANA-overvågningen omdrejningspunktet for basisanalysen.

Natura 2000-planlægningen 2022-27 vedrører både de arealer, der er omfattet af miljømålsloven og de arealer, der er omfattet af skovloven.

Basisanalysen, som er udarbejdet inden afslutning af anden planperiode for Natura 2000-planen (2016-2021), vil for hvert område indeholde en status for indsatser i første planperiode (2010-2015) og den del af anden planperiode (2016-2021), der er gået. Status bygger primært på tilgængelig viden om tilsagn om tilskud efter landdistriktsstøtteordningerne og godkendte EU-projekter (LIFE).

1.2 Natura 2000-planprocessen

Planprocessen for de statslige Natura 2000-planer er fastsat i miljømålsloven og i bekendtgørelse om Natura 2000-skovplanlægning.

Natura 2000-planen udarbejdes efter forudgående drøftelse med de berørte statslige, kommunale og regionale myndigheder og med inddragelse af nationalparkbestyrelser, foreninger, organisationer og lodsejere, som har en væsentlig interesse i planen. De tværgående, overordnede drøftelser foregår på nationalt niveau. På regionalt niveau præsenterer Miljøstyrelsen de relevante basisanalyser, og et muligt planindhold drøftes. Basisanalyserne offentliggøres senest samtidig med, at drøftelser med de berørte interessenter indledes.

Forslag til Natura 2000-planer for 2022-2027 skal offentliggøres senest 1 år efter offentliggørelsen af basisanalyserne. Planforslagene sendes herefter i mindst 12 ugers offentlig høring, hvorefter de endelige planer udgives. Der gælder særlige høringsregler, hvis det offentliggjorte planforslag ændres væsentligt.

1.3 Udpegningsgrundlag

For hvert Natura 2000-område findes et udpegningsgrundlag, der ud fra de af EU fastsatte regler rummer væsentlige forekomster af arter og naturtyper, der er omfattet af naturdirektiverne. For disse dyr, fugle, planter og naturtyper er der inden for de udpegede Natura 2000-områder en særlig forpligtelse. Det er de arter og naturtyper, der er på områdernes udpegningsgrundlag, som behandles i denne basisanalyse. Indsatsen for Natura 2000-områdets udpegede naturtyper og arter vil dog i mange tilfælde betyde, at forholdene også forbedres for en lang række både almindelige, sjældne og rødlistede arter, der findes inden for området, men som ikke er grundlag for områdets udpegningsgrundlag som Natura 2000-område.

Naturen er dynamisk, og nogle arter og naturtyper indvandrer til nye områder, mens andre af naturlige grunde forsvinder fra områder, hvor de tidligere var kendt. Endvidere forbedres vidensgrundlaget om arternes og naturtypernes forekomst inden for områderne yderligere i forbindelse med systematisk kortlægning, overvågning og andre undersøgelser. Derfor opdateres udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder med mellemrum. Dette vil typisk ske hvert 6. år forud for udarbejdelse af nye statslige Natura 2000-basisanalyser og Natura 2000-planer. Miljøstyrelsen har i 2019 haft opdateret udpegningsgrundlag for såvel fuglebeskyttelsesområderne som habitatområderne i offentlig høring.

Basisanalyserne er udarbejdet på baggrund af det opdaterede udpegningsgrundlag.

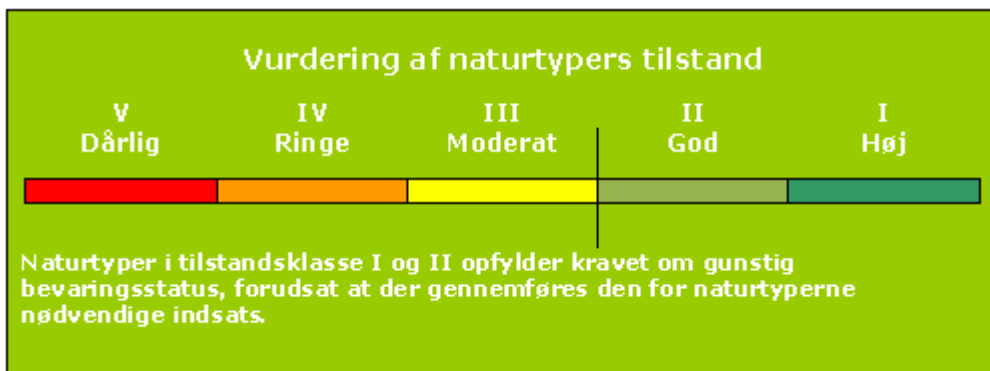
Udpegningsgrundlaget er opdateret i perioden 2018-2021. Opdateringen er sket på baggrund af dokumenteret og kvalitetssikret data indsamlet i det nationale overvågningsprogram NOVANA. Det opdaterede udpegningsgrundlag består af de arter, fugle og naturtyper, der findes i væsentlig forekomst i området. I forbindelse med opdateringen er en række arter, fugle og naturtyper hhv. tilføjet og udtaget fra udpegningsgrundlaget. I forhold til ændringer i udpegningsgrundlaget skal de ny tilføjede arter, fugle og naturtyper beskyttes. De arter, fugle og naturtyper, der udtages, skal også beskyttes, indtil EU-Kommissionen har accepteret det opdaterede udpegningsgrundlag. Det vil sige, at det nuværende udpegningsgrundlag både indeholder de naturtyper, arter og fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget og dem, der er tilføjet.

1.4 Naturtilstandssystem

Overvågningen og kortlægningen af naturtyperne og levesteder for arter viser, at mange af disse i forskelligt omfang bliver påvirket af en række faktorer, som kan have betydning for naturtypernes og levestedernes tilstand og indhold af dyre- og plantearter.

Vurdering af de fleste naturtypers naturtilstand bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser, hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Tilstandssystemet er nærmere beskrevet i DCE Aarhus Universitets faglige rapport "Vurdering af naturtilstand", der indgår i Bekendtgørelse om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m, og et strukturindeks, der i de lysåbne naturtyper er baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. Artsindeks for søer er beregnet ud fra alle fundne arter i både rørsump og sø.

Struktur- og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at artspotentialet endnu ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med højt artspotentiale (eller potentiale for høj naturtilstand, men med stort behov for pleje eller anden indsats).

Tilstandsklasser for naturtyper

Kortlægningen af de lysåbne naturtyper og levestederne i habitatområderne gentages med 6 års mellemrum. Skovnaturtyper med fredskovspligt kortlægges med 12 års mellemrum. Kortlægningen af de små søer er foregået løbende siden 2007. Der er således gennemført tre kortlægninger af de fleste terrestriske, lysåbne naturtyper og to kortlægninger af skovnaturtyperne.

Natura 2000-områdernes lysåbne, terrestriske naturtyper blev første gang systematisk kortlagt i 2004-06. Her blev 23 lysåbne naturtyper kortlagt. De 10 skovnaturtyper blev kortlagt første gang i 2005-12. I 2010-12 blev de 23 lysåbne naturtyper genkortlagt. Yderligere 10 lysåbne terrestriske naturtyper blev inddraget i kortlægningen. De 10 skovnaturtyper og alle 34 lysåbne naturtyper er genkortlagt i perioden 2016-19. I 2018 blev Natura 2000-områdernes områdegrænser justeret, og der blev udpeget en række nye områder. I 2019 blev der gennemført en første kortlægning af de nye arealer.

Den nye kortlægning af de lysåbne naturtyper og skovnaturtyperne er mere detaljeret og giver dermed et mere finmasket billede af områdets habitatnatur. En sammenligning af resultaterne fra kortlægningerne kan derfor vise udsving, både i antallet af naturtyper, deres arealer og deres tilstand, som er et resultat af denne større detaljeringsgrad samt mindre metodemæssige ændringer i kortlægningen. For hvert Natura 2000-område er udsving i kortlagt naturareal og beregnet naturtilstand vist og kommenteret. Det er vigtigt at være opmærksom på, at kortlægningen er et øjebliksbillede, og kan være påvirket af fx årstidsvariation som den meget tørre sommer i 2018, og at ændringer i fx hydrologiske forhold eller tilgroning kan have betydning for hvilke arter, der registreres i området. Naturen er langsom og stabile forbedringer af tilstanden kan tage lang tid, fx er plejkrævende naturtyper afhængig af vedvarende pleje.

Lige som for de lysåbne habitatnaturtyper og de mindre søer er der udviklet systemer for at kunne beregne tilstanden af levesteder for en række arter. Det drejer sig om arterne klokkefrø, stor vandsalamander og eremit samt 16 arter af ynglefugle.

Systemet inddeler arternes levested i 5 tilstandsklasser, som beskrevet under naturtypernes tilstandssystem. Beregningen af tilstanden er baseret på en række nøglefaktorer, der er specielt vigtige for, at levestederne kan fungere optimalt for de pågældende arter. Se de tekniske anvisninger til kortlægning af levesteder for klokkefrø, stor vandsalamander, eremit og ynglefugle.

For arter og naturtyper uden et bekendtgørelsesfastsat naturtilstandssystem vil udviklingen i naturtilstanden blive beskrevet på grundlag af betydende naturparametre. Det kan fx være parametre som bestandstal, udbredelse og forekomst af sårbare arter, store træer, eutrofiering eller tilsvarende, hvor der er indsamlet ensartede landsdækkende data. Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, om der er tale om fremgang, tilbagegang eller stabil tilstand. En stabil tilstand eller fremgang anses for at være i overensstemmelse med direktivforpligtigelsen om at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter af europæisk betydning.

1.5 Datagrundlaget

I hver enkelt basisanalyse præsenteres aktuelle overvågningsdata for naturtyper og arter, der er medtaget på det pågældende Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag. Naturtyper, arter og/eller fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget, er ikke behandlet i basisanalysen.

Data, der anvendes og præsenteres i basisanalyserne, er ensartede, kvalitetssikrede og landsdækkende data, der er offentligt tilgængelige. Det vil i helt overvejende grad dreje sig om data indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med gennemførelse af det statslige overvågningsprogram - NOVANA. Den konkrete, praktiske gennemførelse af overvågningen og efterfølgende databehandling for de enkelte arter og naturtyper er beskrevet i de tekniske anvisninger, som kan findes på DCE Aarhus Universitets hjemmeside og for arternes vedkommende i de årlige NOVANA-rapporter.

De fleste data stammer fra den terrestriske del af overvågningsprogrammet, men derudover inddrages data indsamlet i de øvrige NOVANA delprogrammer, fx kortlægning og tilstandsvurderinger i søer, kortlægning af marine naturtyper og vandløb samt artsdata fra de akvatiske overvågningsprogrammer i NOVANA fx data til belysning af forekomst af lampretter, fisk, insekter og havpattedyr.

Naturtype- og artsdata, der anvendes i basisanalyserne, kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

Overvågning og kortlægning af naturtyper, arter og fugle er i NOVANA-programmet foretaget gennem hele overvågningsperioden, og er gennemført på forskellige tidspunkter og med forskellige intervaller.

Grænserne for en hel række terrestriske Natura 2000-områder er justeret i 2018. For at kunne præsentere en fuldt dækkende kortlægning af også de nye arealer (ca. 31.000 ha) er der gennemført en supplerende kortlægning af naturtyperne, levesteder for arter og fugle samt overvågning af ynglefugle i de nye områder og udvidelserne i 2019.

Der findes andre data om naturen i Natura 2000-områderne. Disse er dog ikke tilstrækkeligt ensartede og landsdækkende til, at Miljøstyrelsen har inddraget dem i de statslige basisanalyser, som blandt andet skal danne grundlag for en national prioritering af indsatsen i 3. planperiode

(2022-2027). Mange af disse data vil med fordel kunne indgå i senere faser af planlægningen, ikke mindst i forbindelse med fastsættelse af konkrete forvaltningstiltag.

1.5.1 Særligt om arter

I basisanalysen præsenteres data om arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for området, og som dermed er en del af Natura 2000-forpligtelsen.

For en række arter er der i de terrestriske overvågningsprogrammer indsamlet data til belysning af deres forekomst og udbredelse især i men også i et vist omfang udenfor Natura 2000-områderne.

For en række arter medtages og præsenteres der artsdata fra de akvatiske overvågningsprogrammer under NOVANA. Der inddrages således data fra vandløbs-, sø- og den marine overvågning i forbindelse med vurdering af relevante arters forekomst inden for de udpegede Natura 2000-områder.

For stor vandsalamander, klokkefrø og eremit er der i NOVANA-programmet ud over artsovervågningen også gennemført en levestedskortlægning til beregning af kvaliteten af de pågældende arters levesteder. Disse data bliver præsenteret i basisanalyserne for de områder, hvor en eller flere af disse arter er medtaget på områdernes udpegningsgrundlag.

Fuglenes udbredelse, antal og bestandsudvikling beskrives på baggrund af data indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med gennemførelse af NOVANA-programmerne i perioden. Princippet for overvågning af både ynglefugle og trækfugle er, at alle arter, som indgår i et eller flere Natura 2000-områders udpegningsgrundlag overvåges i de områder, hvor de indgår i områdernes udpegningsgrundlag. Overvågningen er tidligere gennemført med forskellige frekvenser, men med udarbejdelse af en nyt overvågningsprogram gældende fra 2017, vil der som udgangspunkt fremadrettet blive gennemført overvågning af yngle- og trækfuglene hvert andet år - for enkelte arter dog hvert tredje år. Overvågningsdata til vurdering af fuglenes forekomst er for ynglefuglenes vedkommende helt overvejende indsamlet af Miljøstyrelsen. For trækfuglene er de data, der præsenteres for perioden 2010-2017, indsamlet og bearbejdet af DCE Aarhus Universitet. For nogle få af de sjældne ynglefugle suppleres der med data fra Dansk Ornitologisk Forening. Disse data kvalitetssikres af Miljøstyrelsen og er efterfølgende anvendt i forbindelse med udarbejdelse af basisanalyserne.

For fuglearterne på Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag er resultaterne fra NOVANA-programmet beskrevet i de videnskabelige rapporter fra DCE Aarhus Universitet.

For 16 af de mest truede danske ynglefugle er der – i lighed med tidligere – desuden sket en kortlægning af de pågældende arters levesteder i de områder, hvor de pågældende arter indgår i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag.

Overvågnings- og kortlægningsmetoderne for de enkelte fuglearter er beskrevet i de tekniske anvisninger for NOVANA-programmet.

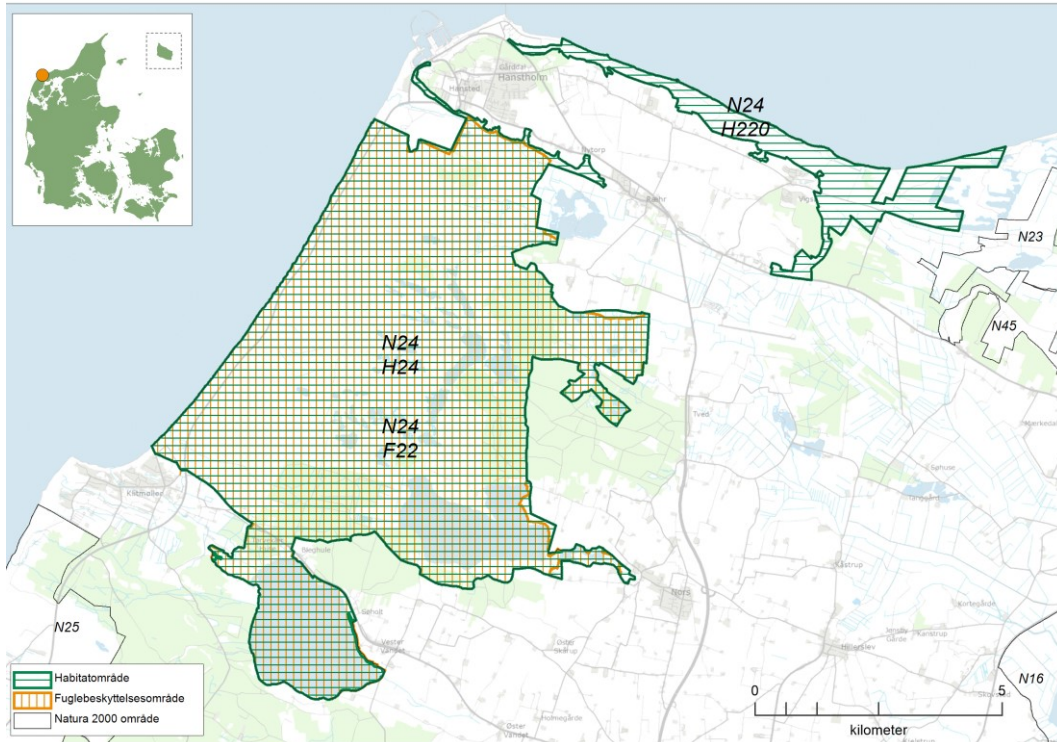
1.6 Foreløbig vurdering af områdets trusler

Basisanalysen indeholder en foreløbig vurdering af de trusler, der kan forvaltes på i det enkelte område og for hver enkelt art/naturtype. Der er andre og typisk mere diffuse forhold, som kan have en negativ betydning for naturtilstanden. Disse forhold bliver i NOVANA-programmet overvåget indirekte via forekomsten af plantearter, der er sårbare, henholdsvis robuste, overfor

næringsstoffer, udtørring, jordbrugsmæssig drift eller klimaændring. Tilsvarende kan prædation kun undtagelsesvist måles direkte.

Vurdering af betydningen af forstyrrelser af arter bygger i udgangspunktet på de vurderinger, som DCE Aarhus Universitet udarbejdede, da forstyrrelser og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangforhold blev vurderet i 2013.

2. Hanstholm Reservatet, Hanstholm Knuden, Nors Sø og Vandet Sø

Kortet viser Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H24 Hanstholm Reservatet, Nors Sø og Vandet Sø og H220 Hanstholmknuden samt fuglebeskyttelsesområde F22 Hanstholm Reservatet.

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Hanstholm Reservatet, Hanstholm Knuden, Nors Sø og Vandet Sø har et areal på 6440 ha, hvor af 957 ha er vandflade i søerne. Området er afgrænset som vist på kortet. Natura 2000-området består af habitatområde nr. 24 Hanstholm Reservatet, Nors Sø og Vandet Sø, habitatområde nr. 220 Hanstholmknuden samt fuglebeskyttelsesområde nr. 22 Hanstholm Reservatet. Området er primært statsejet, men der er også en del privatejede arealer samt en mindre del er kommunale eller ejet af foreninger mm. Området ligger i Thisted Kommune og inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget for at beskytte de store sammenhængende arealer med klitnatur, områdets store skrænter med kalkoverdrev, områdets mange næringsfattige søer, de to store kalkrige søer, Nors Sø og Vandet Sø samt ynglesteder for trane og tinksmed. Området er landets væsentligste ynglested for tinksmed. Klitområdet består af store sammenhængende arealer med klithede, grå/grøn klit og fugtige klitlavninger samt mange næringsfattige søer. Desuden findes klittyperne forklit, hvid klit, grårisklit og havtornklit i området samt sure overdrev og rigkær.

I Natura 2000-området er der flere naturtyper med nationalt væsentlige forekomster. Arealet med de terrestriske naturtyper klithede, grå/grøn klit, klitlavning, grårisklit, kalkoverdrev og bøg på mor udgør mere end 5 % af naturtypernes samlede areal i den atlantiske biogeografiske region i Danmark. Området rummer særdeles vigtige og biogeografisk sjældne forekomster af liden najade, der kun findes i dette område.

Geologiske interesser har også været i spil ved udpegningsen. Området præsenterer en mosaik af geologiske elementer fra forskellige tider: Saltbevægelser i undergrunden, profiler i kridt- og kalkbjergarter, hævet havbund fra stenalderen, samt nutidige klitdannelser. Dette afspejler sig bl.a. i Hanstholm Knuden med sin karakteristiske langstrakte kystskrænt med delvis blottet kalkbund, samt forskellige klitnaturtyper på den gamle havbund neden for skrænten.

Der er 4 arealfredninger inden for området: Hanstedreservatet, Nors Sø, Vandet Sø og Kokkær Vand. De centrale dele af Natura 2000-området er endvidere udpeget som vildtreservat.

Klitlandskab i Hanstholm Reservatet. Fotograf: Bjarne Aabrandt Jensen

2.2 Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området

Hvert Natura 2000-område er udpeget for at beskytte bestemte arter og/eller naturtyper, der er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Disse udgør områdets udpegningsgrundlag. Nedenfor ses de naturtyper og/eller arter, der udgør dette Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag. Udpegningsgrundlaget indeholder både de arter, naturtyper og fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget og dem, der er tilføjet, jf. processen med opdatering af udpegningsgrundlaget gennemført i perioden 2018-2021.

Udpegningsgrundlaget er opdelt efter de habitat- og/eller fuglebeskyttelsesområder, som Natura 2000-området består af. Hver habitatnaturtype og -art har en talkode, der er angivet i parentes (jf. habitatdirektivets bilag 1 og 2). Derudover er det angivet med *, om der er tale om en prioriteret naturtype jf. habitatdirektivet. For fuglearterne er det angivet, hvorvidt der er tale om ynglefugle (Y) eller trækfugle (T).

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 24		
Naturtyper:	Forklit (2110)	Hvid klit (2120)
	Grå/grøn klit* (2130)	Klithede* (2140)
	Havtornklit (2160)	Grårisklit (2170)
	Klitlavning (2190)	Lobeliesø (3110)
	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Urtebræmme (6430)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Liden najade (1833)	Stor vandsalamander (1166)
	Odder (1355)	Damflagermus (1318)

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 220		
Naturtyper:	Hvid klit (2120)	Grå/grøn klit* (2130)
	Klithede* (2140)	Havtornklit (2160)
	Grårisklit (2170)	Klitlavning (2190)
	Kalkoverdrev* (6210)	

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 22		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Sædgås (T)
	Kortnæbbet gås (T)	Rørhøg (Y)
	Trane (Y)	Hjeje (Y)
	Tinksmed (Y)	Natrvn (Y)
	Rødrygget tornskade (Y)	

Tabellen viser naturtyper og/eller arter på udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype jf. habitatdirektivet. Ved fuglearterne er det angivet, om der er tale om ynglefugle (Y) eller trækfugle (T).

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-21. Ege-blandskov (9160) er ikke tilstede i habitatområde H24. Den nævnte naturtype gennemgås derfor ikke yderligere.

2.3 Opsummering

Dette Natura 2000-område er karakteriseret ved store sammenhængende arealer med klitnatur, store kystskrænter med kalkoverdrev, mange næringsfattige søer samt de to store kalkrige søer, Nors Sø og Vandet Sø.

Naturtilstanden er langt overvejende god for de lysåbne naturtyper, og overordnet set er kun en mindre del af naturarealerne i moderat tilstand. De store arealer med god tilstand må bl.a. tilskrives, at der er store sammenhængende naturarealer i området, at der er fri dynamik og overordnet set naturlig hydrologi i området samt at mange af arealerne har et højt artsindeks. Andelen af arealer i moderat/ringe tilstand er steget ca. 6 % mellem de to seneste kortlægninger, mens arealet i god/høj tilstand er faldet marginalt. Tilgroning med middel og høj græs- og urtevegetation samt forekomst af vedplanter og invasive arter er sammen med et ringe artsindhold på en del af arealerne, afgørende parametre for at der stadig er arealer i moderat/ringe tilstand i området.

Skovnaturtyperne vurderes overordnet set at være stabile eller i fremgang, hvad angår de undersøgte strukturparametre.

Der vurderes at være gode forudsætninger for stabile forekomster af odder, stor vandsalamander og liden najade i området.

Tinksmed yngler med en stabil og stigende bestand i området, som er et af de absolut vigtigste yngleområder for arten. Trane har ligeledes været i svag fremgang i området.

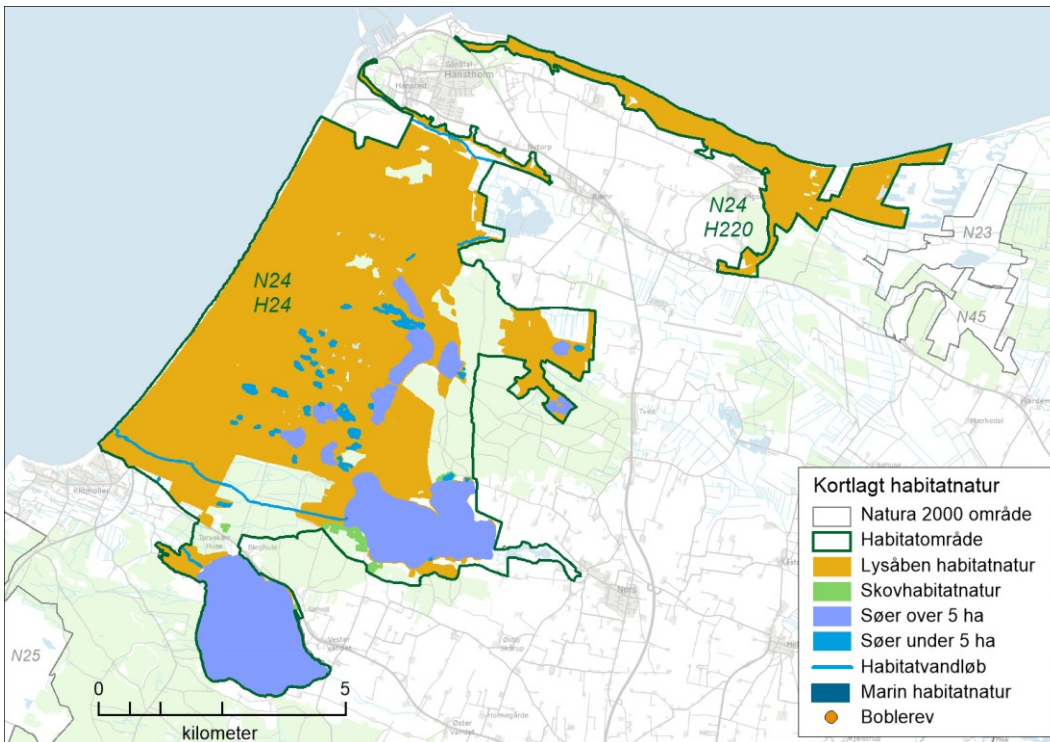
Natravn og rødrygget tornskade blev overvåget første gang i dette område i 2019, hvor der blev registreret hhv. 18 og 6 ynglepar. Der vurderes at være forudsætninger for stabile bestande for arterne i området.

I det nyudpegede fuglebeskyttelsesområde ved Vandet Sø yngler rørdrum med et par i vestenden af søen, mens rørhøg, der blev overvåget første gang i området i 2019, blev registreret med 1 ynglepar ved søen. Hjejle yngler uregelmæssigt i området.

Trækfuglene kortnæbbet gås og sædgås benytter periodisk søerne i Hanstholm Reservatet som overnatningsplads. Systematiske overnatningstællinger ved større vandområder er indført i overvågningsprogrammet fra 2017 og frem. Hvorfor det i næste planperiode vil være muligt at udtale sig om bestandene i området.

3. Områdets naturtyper

Natura 2000-områdets indhold af habitatnaturtyper fremgår af områdets udpegningsgrundlag, der kan ses i afsnit 2.2. I "Danske Naturtyper i det europæiske Natura 2000-netværk" og i DCE Aarhus Universitets NOVANA-rapporter findes en beskrivelse af de enkelte naturtyper og nogle af deres typiske arter.

Oversigtskort over Natura 2000-området. På kortet vises områdets kortlagte habitatnaturtyper. Der er flere søer under og over 5 ha i området.

I figuren ovenfor er oversigtligt vist udstrækningen af de kortlagte habitatnaturtyper, der udgør en del af områdets udpegningsgrundlag. Kortet viser udbredelsen af de lysåbne naturtyper, skovnaturtyperne, vandløbsnaturtyperne, sø-naturtyperne (søer over og under 5 ha) samt de marine naturtyper (i fald de er på områdets udpegningsgrundlag). For en mere detaljeret visning af naturtypens udbredelse henvises til Miljøstyrelsens hjemmeside.

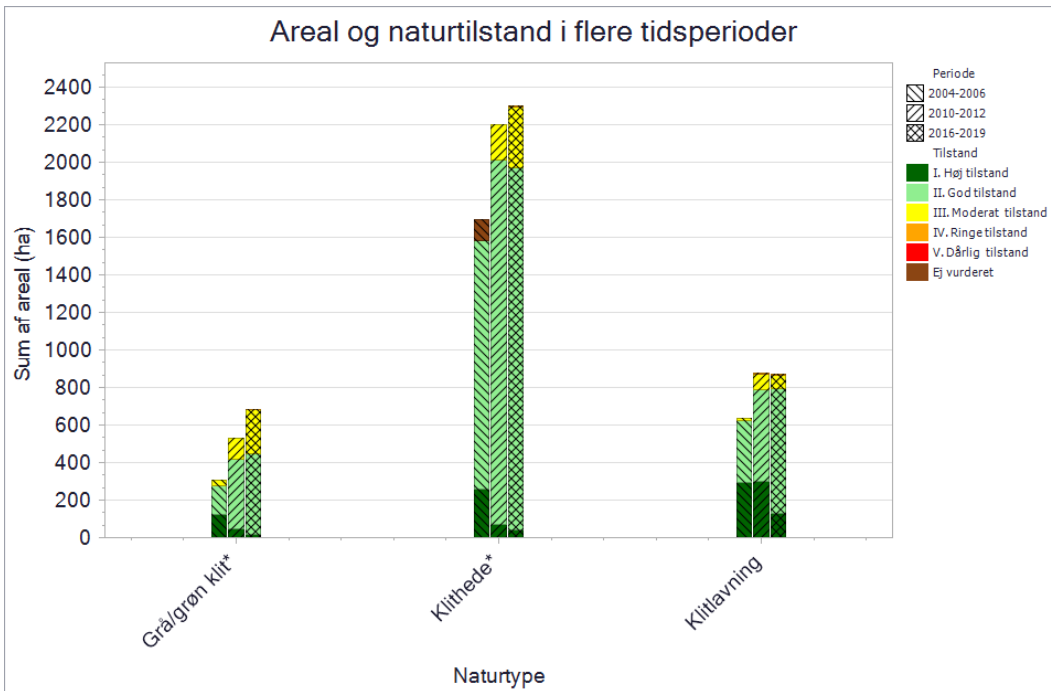
3.1 Områdets terrestriske natur

I området er der ved seneste kortlægning (2016-2019) kortlagt 13 lysåbne naturtyper og 4 skovnaturtyper.

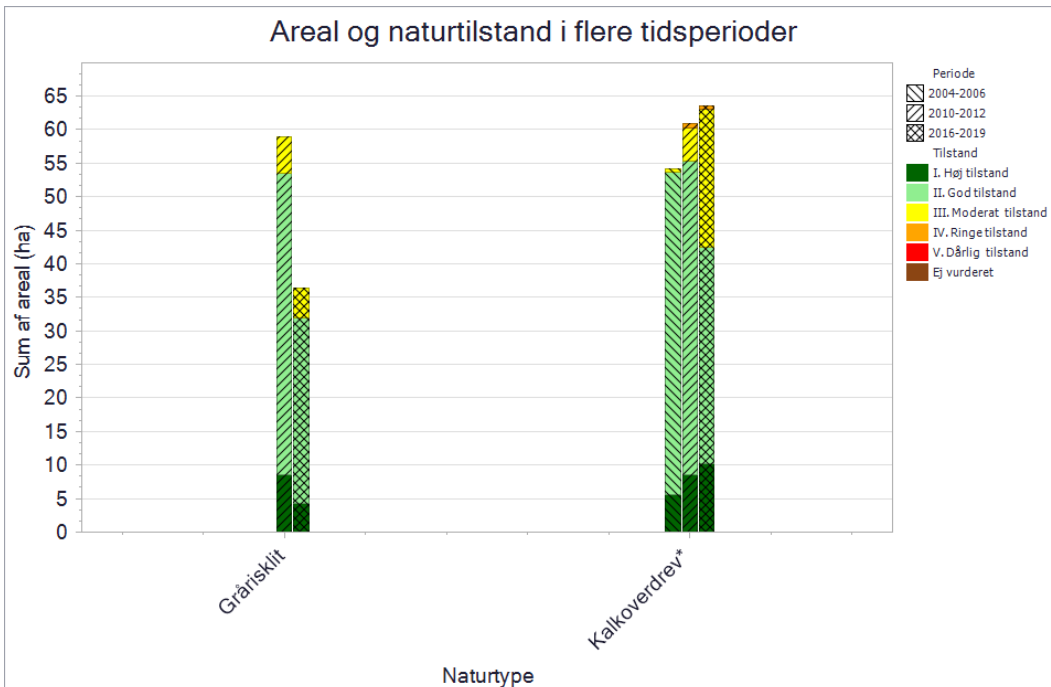
De fleste lysåbne naturtyper har været kortlagt tre gange (2004-06, 2010-12 og 2016-19) andre kun i forbindelse med de seneste to kortlægninger. Skovnaturtyperne på de fredsskovspligtige arealer har været kortlagt to gange (2005-12 og 2016-19). I grafen er første kortlægning af skov vist i søjlen for 2004-06.

I nedenstående graf ses det samlede areal for hver naturtype i Natura 2000-området. Grafen viser desuden den historiske udvikling i naturtypenes areal og tilstand.

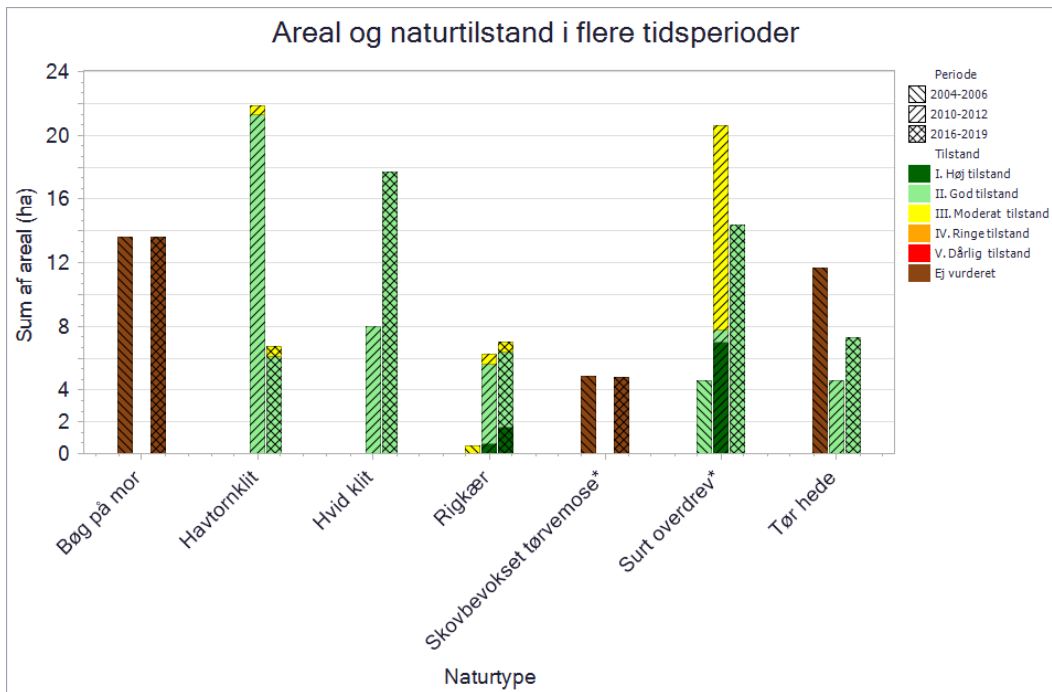
For de naturtyper, hvor der er et bekendtgørelsesfastsat tilstandssystem, er naturtypernes tilstand ligeledes angivet. Derved ses både den arealmæssige udvikling samt udviklingen i naturtypernes tilstand. For skovene og de to lysåbne naturtyper "urtebræmmer" og "indlandsklipper" er der ikke tilstandssystemer, og tilstanden vises derfor som "ej vurderet".

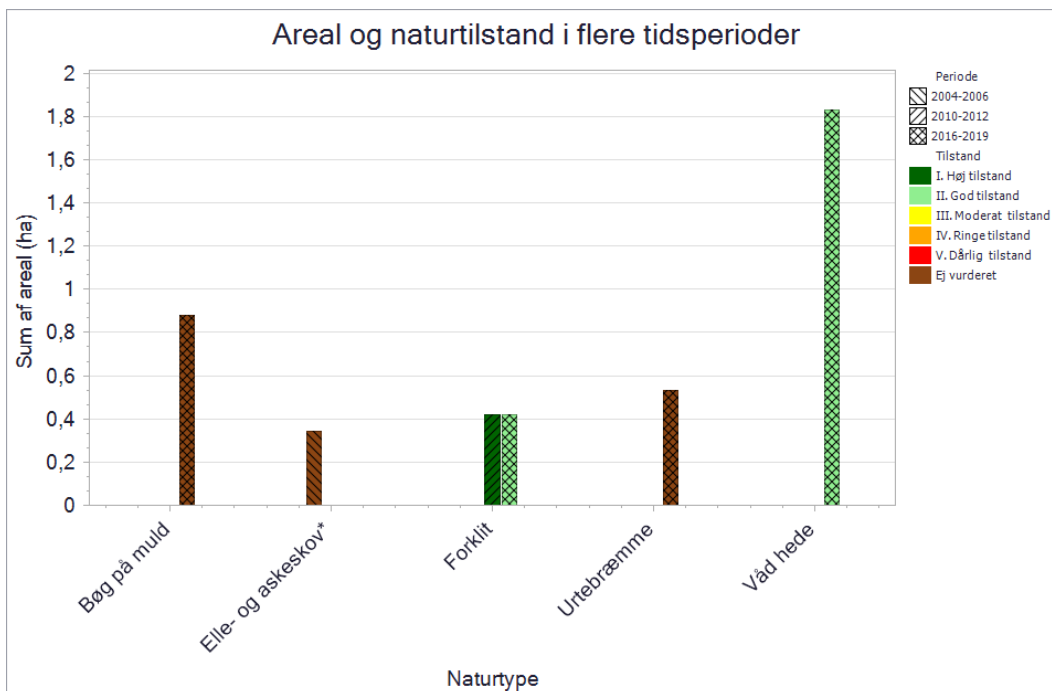
Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtyperes areal og tilstand. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtyperes areal og tilstand. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal og tilstand. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal og tilstand. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

3.1.1 Lysåbne terrestriske naturtyper

For de terrestriske naturtyper der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved følgende:

Yderst langs havet dannes habitattyperne forklit (2110) og hvid klit (2120), som også omfatter vandreklitter. I mere stabile klitter længere inde i landet findes en række forskellige vegetationstyper

afhængig af sandets kalkindhold, fugtighed og forstyrrelsesgrad.

Grå/grøn klit (2130) består af et mere eller mindre lukket plantedække med græsser, urter, mosser og laver. Typen dækker over to undertyper, hvor den ofte artsrige grønsværsklit findes, hvor sandet er mere kalkholdigt, mens grå klit er de mest udvaskede og sure klitter med en særlig rig mos- og lavflora. Ved en yderligere udvaskning og stabilisering af sandet dannes klithede (2140) med dominans af dværgbuske samt enebærsklit (2250) med buske af enebær. Hvor grundvandsstanden er høj ses fugtig eller vanddækket klitlavning (2190) med en række forskellige plantesamfund såsom enge, rørsumpe og små klitsøer. Uden naturlige forstyrrelser, der holder vegetationen åben, vil klitterne gro til i mere eller mindre åbne krat med forskellige træer og buske. På mere kalkrig bund dannes havtornklit (2160) ofte med islæt af havtorn og på mere sur og udvasket bund findes grårisklit (2170) med pilearten gråris.

På sandede, næringsfattige jorder med typisk mordannelse findes hederne, hvor vegetationen er præget af dværgbuske. I lavninger findes våd hede (4010) præget af dværgbuske og/eller lave pors, ofte med stort indslag af blåtop, klokkelyg og stedvist en rig urte-, mos- og lavflora. På højereliggende arealer findes tør hede (4030) præget af dværgbuske som hedelyng, revling, tyttebær og hedemelbærris.

Kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230) omfatter stedvist meget artsrige græs-urtesamfund på hhv. kalkrig og kalkfattig tør bund, og findes i mange varianter og overgangsformer afhængig af jordbundsforholdene.

På mere eller mindre kalkrig og næringsfattig bund med konstant høj grundvandstand – typisk betinget af en opadgående grundvandsstrøm – udvikles den ofte artsrige naturtype rigkær (7230), som særligt kan være rig på karplanter og mosser. Kildevæld (7220) findes, hvor fremvældende kalkrigt eller hårdt grundvand danner frit rindende vand i hovedparten af året, og omfatter også den tilhørende vældvegetation.

Urtebræmme (6430) er domineret af høje urter og forekommer på fugtig og næringsrig bund langs vandløb eller skyggende skovbryn.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er langt overvejende god, og overordnet set er kun en mindre del af naturarealerne i moderat tilstand. De store arealer med god/høj tilstand må bl.a. tilskrives, at der er store sammenhængende naturarealer i området, at der er fri dynamik og langt overvejende er naturlig hydrologi i området samt at mange af arealerne har et højt artsindeks. Andelen af arealer i moderat/ringe tilstand er steget ca. 6 % mellem de to seneste kortlægninger, mens arealet i god/høj tilstand er faldet marginalt. Tilgroning med middel og høj græs- og urtevegetation samt forekomst af vedplanter og invasive arter er sammen med et ringe artsindhold på en del af arealerne, afgørende parametre for at der stadig er arealer i moderat/ringe tilstand i området.

Klithede (2140). Naturtypen er den mest udbredte i dette Natura 2000-område, og den findes udbredt i Hanstholm Reservatet, i området ved Kokkjær Vande samt ved Hanstholm Knuden. Naturtypen optræder ofte i mosaik med andre klitnaturtyper, især grå/grøn klit og klitlavning. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret ca. 2300 ha med naturtypen i området. Arealet med klithede er steget med godt 97 ha fra anden til tredje kortlægningsrunde. Dette skyldes primært at der er kortlagt nye arealer med klithede, hvor habitatområdet er udvidet ved den nordvendte kyst ved Hanstholm Knuden samt i området syd for Kokkjær Vande.

Arealet med klithede er overvejende i god/høj tilstand (primært god). Ved den seneste naturtypekortlægning er knap 1974 ha klithede i god/høj tilstand og knap 327 ha i moderat tilstand. Områdets klitheder i god/høj tilstand er overordnet set karakteriseret ved store

sammenhængende arealer med en høj dækning af dværgbuske, få eller ingen invasive arter og stedvist et relativt højt artsindeks. Områdets klitheder i moderat tilstand er stedvist præget af et forholdsvis ringe artsindhold, tilgroning med middel og høj græs- og urtevegetation samt begyndende tilgroning vedplanter og invasive arter i varierende omfang.

Arealet med klithede i god/høj tilstand er faldet med knap 39 ha, mens arealet i ugunstig tilstand er steget med godt 137 ha. Dette kan bl.a. henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen samt at der overordnet set er registreret flere arealer med et ringere artsindhold eller en større grad af tilgroning.

Grå/grøn klit (2130). Naturtypen findes udbredt i Hanstholm Reservatet, ved Kokkjær Vande samt på de kystnære arealer ved Hanstholm Knuden. Naturtypen optræder ofte i mosaik med andre klitnaturtyper, især klithede og klitlavning. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 685 ha med naturtypen i området. Arealet med grå/grøn er steget med knap 155 ha fra anden til tredje kortlægningsrunde. Dette skyldes primært at der er kortlagt nye arealer med grå/grøn klit, hvor habitatområdet er udvidet ved den nordvendte kyst ved Hanstholm Knuden samt syd for Kokkjær Vande.

Arealet med grå/grøn klit er overvejende i god/høj tilstand. Ved den seneste naturtypekortlægning er knap 445 ha grå/grøn klit i god/høj tilstand og godt 240 ha i moderat tilstand. Områdets grå/grønne klitter i god/høj tilstand er primært karakteriseret ved et forholdsvis godt artsindeks på størstedelen af arealet og en passende vegetationshøjde på størstedelen af arealerne. Områdets grå/grønne klitter i moderat tilstand er præget af et forholdsvis ringe artsindeks samt begyndende tilgroning med vedplanter og invasive arter i varierende omfang på størstedelen af arealerne.

Arealet med grå/grøn klit i god/høj tilstand er steget med knap 28 ha, mens arealet i moderat tilstand er steget med knap 127 ha. Dette kan bl.a. henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen samt at der overordnet set er registreret flere arealer med et ringere artsindhold eller større grad af tilgroning.

Klitlavning (2190). Naturtypen findes udbredt i Hanstholm Reservatet, i området ved Kokkjær Vande samt på arealer nordøst for Hanstholm Knuden i vesteneden af Nors sø og vandet sø. Naturtypen optræder ofte i mosaik med andre klitnaturtyper, især grå/grøn klit og klithede. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret ca. 870 ha med naturtypen i området. Arealet med klitlavning er faldet med ca. 4 ha fra anden til tredje kortlægningsrunde. Den mindre ændring afspejler både ændringer i fordelingen af klitlavning i forhold til andre klitnaturtyper, hvor disse optræder i mosaik samt at der er kortlagt nye arealer med klitlavning, hvor habitatområdet er udvidet ved den nordvendte kyst ved Hanstholm Knuden samt i området syd for Kokkjær Vande. Arealet med klitlavning er overvejende i god/høj tilstand. Ved den seneste naturtypekortlægning er knap 796 ha klitlavning i god/høj tilstand (primært god) og knap 75 ha i moderat tilstand. Størstedelen af områdets klitlavninger i god/høj tilstand har naturlig hydrologi, få eller ingen invasive arter, og stedvist et relativt højt artsindeks. Områdets klitlavninger i moderat tilstand er stedvist præget af et forholdsvis ringe artsindhold med dominans af især blåtop samt begyndende tilgroning vedplanter og invasive arter i varierende omfang.

Arealet med klitlavning i god/høj tilstand er steget med ca. 9 ha, mens arealet i moderat tilstand er faldet med ca. 13 ha. Dette kan bl.a. henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen som beskrevet ovenfor.

Grårisklit (2170). Naturtypen findes på mindre arealer i Hanstholm Reservatet, ved Kokkjær Vande samt på arealer nord for Nors Sø. Naturtypen optræder ofte i mosaik med andre klitnaturtyper, især grå/grøn klit og klithede. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret godt 36 ha med naturtypen i området. Arealet med grårisklit er faldet med godt 22 ha fra anden til tredje

kortlægningsrunde. Dette skyldes primært at fordelingen mellem klithede, grå/grøn og grårisklit er blevet opdateret på arealer, hvor naturtyperne optræder i mosaik.

Arealet med grårisklit er overvejende i god/høj tilstand (primært god). Ved den seneste naturtypekortlægning er knap 32 ha grårisklit i god/høj og godt 4 ha i moderat tilstand. Områdets grårisklitter i god tilstand er bl.a. karakteriseret ved en høj dækning af gråis og stedvist et relativt højt artsindeks. Arealerne i moderat tilstand er bl.a. præget af relativt lavt artsindhold og spredte forekomster af invasive arter (rynket rose, bjergfy og sitkagran).

Arealet med grårisklit i god/høj tilstand er faldet med knap 21 ha, mens arealet i moderat tilstand er faldet med godt 1 ha. Dette kan primært henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen som beskrevet ovenfor.

Havtornklit (2160). Naturtypen findes på to mindre arealer i Hanstholm Reservatet samt et enkelt areal på Hanstholm Knuden. Naturtypen optræder bl.a. i mosaik med andre klitnaturtyper samt kalkoverdrev. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 7 ha med naturtypen i området. Arealet med havtornklit er faldet med 15 ha fra anden til tredje kortlægningsrunde. Dette skyldes primært at fordelingen mellem havtornklit, grå/grøn klit og klithede har ændret sig på arealer, hvor de tre naturtyper optræder i mosaik.

Arealet med havtornklit er overvejende i god/høj tilstand (primært god). Ved den seneste naturtypekortlægning er godt 6 ha havtornklit i god/høj tilstand og ca. 0,6 ha i moderat tilstand. Områdets havtornklitter i god/høj tilstand har overordnet set et relativt højt artsindeks, en høj dækning af havtorn og kun spredte forekomster af invasive arter (rynket rose). Arealet i moderat tilstand er præget af ringe artsindhold samt begyndende tilgroning med rynket rose.

Arealet med havtornklit i god tilstand er faldet med ca. 14 ha, mens arealet i moderat tilstand er 0,6 ha i de to seneste kortlægningsrunder. Ændringer kan primært henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen som beskrevet ovenfor.

Forklit (2110) og hvid klit (2120). Naturtyperne findes langs den vestlige kyst mellem Hanstholm og Klitmøller. Hvid klit er ved den seneste kortlægning registreret på den nordvendte kyst ved Hanstholm Knuden, hvor habitatområdet er udvidet. Forklit er alene registreret på et enkelt areal lige nord for Klitmøller. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret 0,42 ha forklit og 17,7 ha hvid klit i området. Hvid klit optræder enkelte steder i mosaik med gråis klit, grå/grøn klit og klithede. Arealet med forklit er uændret, og arealet med hvid klit er steget med ca. 9 ha fra anden til tredje kortlægningsrunde. Dette skyldes primært at der er kortlagt nye arealer med hvid klit ved den nordvendte kyst, hvor habitatområdet er udvidet.

Arealet med forklit og hvid klit er i god tilstand, og er karakteriseret ved større åbne partier og for den hvide klit dominans af hjælme. På arealerne med hvid klit er der dog registreret forekomst af vedplanter og invasive arter i form af rynket rose i begrænset omfang. Naturtilstanden for forklit og hvid klit er god i de to seneste kortlægningsrunder.

Kalkoverdrev (6210). Naturtypen findes bl.a. på Hanstholm Knuden, kystskrænten lige syd for Hanstholm, gamle kystskrænter ved Sårup, Savbjerg, Blegsø, Hykær samt skrænter ned til Vandet Sø og Nors Sø. Naturtypen optræder nogle steder i mosaik med andre naturtyper bl.a. surt overdrev og grå/grøn klit. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 64 ha med naturtypen i området. Arealet med kalkoverdrev er steget med knap 3 ha mellem de 2 kortlægningsrunder. Dette skyldes bl.a. at der er kortlagt et mindre areal på en skrænt ned til Vandet sø, hvor habitatområdet er blevet udvidet samt at der er foretaget en mere detaljeret kortlægning.

Arealet med kalkoverdrev er overvejende i god/høj tilstand (primært god). Ved den seneste

naturtypekortlægning er knap 43 ha kalkoverdrev i god/høj tilstand og godt 21 ha i moderat tilstand. Der er registreret spredt forekomst af vedplanter på hovedparten af arealerne med kalkoverdrev, mens der på en mindre del af arealerne er registreret spredt forekomst af invasive arter. Områdets kalkoverdrev i god/høj tilstand er bl.a. karakteriseret ved stejle skrænter og en udbredt urterig vegetation med mange rosetplanter, der bidrager til et højt artsindeks. Arealerne i moderat tilstand er præget af relativt ringe artsindhold samt stedvist af høj græs- og urtevegetation.

Arealet med kalkoverdrev i god/høj tilstand er faldet ca. 13 ha, mens arealet i moderat tilstand er steget med knap 16 ha mellem de to seneste kortlægningsrunder. Ændringer kan bl.a. henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen samt at der overordnet set er registreret flere arealer med et ringere artsindeks eller højere vegetation.

Surt overdrev (6230). Naturtypen findes få steder i dette Natura 2000-område, bl.a. på Sårup Skrænten, hvor den forekommer i mosaik med kalkoverdrev, på arealer syd for Nors Sø, hvor den bl.a. forekommer i mosaik med tør og våd hede samt på et areal øst for Hykær hvor den optræder i mosaik med grå/grøn klit. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret godt 14 ha med naturtypen i området. Arealet med surt overdrev er faldet med godt 6 ha mellem de 2 kortlægningsrunder. Dette skyldes bl.a. at der er foretaget en mere præcis kortlægning og at et enkelt areal er kortlagt som grå/grøn på grund af forekomst af flyvesand ved den seneste kortlægning.

Det samlede areal med surt overdrev på knap 14 ha er i god/høj tilstand ved den seneste kortlægning. Områdets sure overdrev er generelt karakteriseret ved at være afgræssede og have et relativt højt artsindeks samt få eller ingen vedplanter.

Rigkær (7230). Naturtypen findes ved enkelte steder ned til Nors Sø og Vandet Sø samt nordvest for Sårup skrænten. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret ca. 7 ha med naturtypen i området. Arealet med rigkær er steget med 0,7 ha fra anden til tredje kortlægningsrunde. Dette skyldes bl.a. at der er kortlagt et nyt rigkær på nordsiden af Vandet Sø, hvor habitatområdet er blevet udvidet.

Arealet med rigkær er overvejende i god/høj tilstand (primært god). Ved den seneste naturtypekortlægning er knap 7 ha rigkær i gunstig tilstand og 0,6 ha i moderat tilstand. Områdets rigkær i god/høj tilstand er bl.a. karakteriseret ved naturlig hydrologi og stedvist urterig vegetation og et relativt højt artsindeks. Arealet i moderat tilstand er præget af høje græsser og urter samt et relativt ringe artsindeks.

Arealet med rigkær i gunstig tilstand er steget med 0,7 ha, mens arealet i ugunstig tilstand er 0,6 ha i de to seneste kortlægningsrunder. Ændringer kan primært henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen som beskrevet ovenfor.

Tør hede (4030) og våd hede (4010). Der er kortlagt et areal med tør og våd hede på sydsiden af Nors Sø. Arealet består af en mosaik mellem naturtyperne surt overdrev samt tør og våd hede. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret godt 7 ha tør hede og knap 2 ha våd hede i området. Arealet med tør hede er steget godt 2 ha ved den seneste kortlægning. Stigningen skyldes at en større andel af den kortlagte mosaik, er registreret som tør hede. Naturtypen våd hede er ikke registreret i området ved den anden kortlægningsrunde.

Det samlede areal med tør og våd hede er i god/høj tilstand ved den seneste kortlægning. Områdets tørre hede er bl.a. karakteriseret ved en høj dækning af dværgbuske, få vedplanter og ingen invasive arter. Områdets våde hede har naturlig hydrologi og samlet set en god dækning af klokkeling, mose-pors og gråris.

Urtebræmmer (6430). I dette område er der kortlagt en forekomst på ca. 0,53 ha langs vandløbet Hansted Mølleå inden for habitatområdet. Forekomsten er begrænset til en smal bræmme (normalt 1-5 meter) langs vandløbet.

3.1.1.1 Foreløbig vurdering af trusler mod naturtilstanden

Vurdering af en række væsentlige trusler har indgået konkret i kortlægning og tilstandsvurdering af naturtyper inden for det gennemførte NOVANA-program. Der er tale om kendte og aktuelle trusler med fokus på de forhold, som det er muligt at håndtere forvaltningsmæssigt.

Omfanget af disse trusler for dette områdes lysåbne naturtyper er vist nedenfor, og betydningen er konkret beskrevet og vurderet. Det drejer sig om truslerne tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi, direkte påvirkning fra landbrugsdrift og forekomst af invasive arter.

Tilgroning af lyskrævende naturtyper med høje urter eller vedplanter

De fleste lysåbne naturtyper er afhængige af fortsat græsning eller høslæt – oftest som et led i ekstensiv landbrugsdrift. Ved ophør af græsning eller høslæt vil naturarealet gro til i høje urter og vedplanter, og de lyskrævende, lavtvoksende arter, der er karakteristiske for naturtyperne, bliver udkonkurreret.

Ved naturtypekortlægningen er dækningsgraden af forskellige strukturelementer registreret, bl.a. dækningsgraden af middelhøj græs-/urtevegetation (15 – 50 cm), dækningsgraden af høj græs-/urtevegetation (over 50 cm) og kronedækket af træer og buske. Dækningsgraden er registreret på en skala fra 1-5. Omfanget og betydningen af tilgroningstruslen er vurderet for de enkelte naturtyper ved at sammenholde de indsamlede oplysninger om tilgroning med middelhøje urter, høje urter samt med træer og buske.

Dækningsgraden for de enkelte parametre er registreret ud fra nedenstående skala:

Dækningsgraden af middelhøj græs-/urtevegetation (15 – 50 cm)	Dækningsgraden af høj græs-/urtevegetation (over 50 cm)	Kronedækket af træer og buske
1) 0-5%	1) 0-5%	1) 0%
2) 5-10%	2) 5-10%	2) 1-10%
3) 10-30%	3) 10-30%	3) 10-25%
4) 30-75%	4) 30-75%	4) 25-50%
5) 75-100%	5) 75-100%	5) 50-100%

Uhensigtsmæssig hydrologi i vådbundsnaturtyper

Kunstig afvanding med grøfter, dræn eller pumper forandrer naturen og kan føre til ændring i vegetationen, så den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke tørbundsarter.

Ved naturtypekortlægningen er det på lavbundsarealer registreret, hvor stor effekt afvanding har på vegetationens sammensætning af arter. Effekten er angivet på en skala fra 1-5.

Afvanding er registreret ud fra en skala fra 1-5 inddelt som nedenstående:

 Afvanding

0) Højbundsareal

- 1) Ingen grøfter eller dræn. Fugtigbundsvegetation intakt
 - 2) Afvanding m. svag effekt. Fugtigbundsvegetation udbredt
 - 3) Afvanding m. tydelig effekt. Fugtigbundsvegetation på dele af arealet
 - 4) Afvanding m. udbredt effekt. Fugtigbundsvegetation hist og her
 - 5) Fuldstændig afvandet. Fugtigbundsvegetation mangler
-

Direkte påvirkning fra landbrugsdrift på tilstødende arealer

Intensiv landbrugsdrift på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan indebære en negativ påvirkning af naturindholdet i randområdet som følge af afdrift/udskylning af overskud af gødning eller sprøjtemidler. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter udkonkurreres af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold. Direkte tilførsel af næringsstoffer på naturarealet har samme effekt.

Ved naturtypekortlægningen er det samlede omfang af tydelige tegn på randpåvirkning fra gødsning eller sprøjtning af naboarealer samt direkte gødsning eller tilskuds fodring på arealet registreret.

Den påvirkede arealandel er angivet på en skala fra 1-5 inddelt som nedenstående:

Arealandel tydelig eutrofiering (direkte gødsning eller tilskuds fodring)	Areal andel med tydelig randpåvirkning fra gødsning af naboarealer	Areal andel med tydelig randpåvirkning fra sprøjtning af naboarealer
1) 0%	1) 0%	1) 0%
2) 1-10%	2) 1-10%	2) 1-10%
3) 10-25%	3) 10-25%	3) 10-25%
4) 25-50%	4) 25-50%	4) 25-50%
5) 50-100%	5) 50-100%	5) 50-100%

Forekomst af invasive arter

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig ekspansivt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i kyst- og klitnaturtyperne samt på hederne.

Ved naturtypekortlægningen er det registreret, på hvor stor en andel af det samlede areal, der forekommer en eller flere af de invasive arter, der er opført i Appendiks 2 til den tekniske anvisning for kortlægningen.

Arealandelen, hvor der forekommer invasive arter, er angivet på en skala fra 1-5 inddelt som nedenfor:

 Samlet dækning af invasive arter

- 1) 0%
 - 2) 1-10%
 - 3) 10-25%
 - 4) 25-50%
 - 5) 50-100%
-

Arealandel med drift

For de driftsafhængige, lysåbne naturtyper er det registreret, om arealet på kortlægningstidspunktet (2016-19) var i drift/pleje til sikring af lysåbne forhold. Drift er registreret som det totale andel af arealet, der enten græsses, tages høslæt (det afslåede materiale fjernes) eller foretages slåning (det afslåede materiale efterlades). Dette er opgjort ud fra en skala fra 1 til 5.

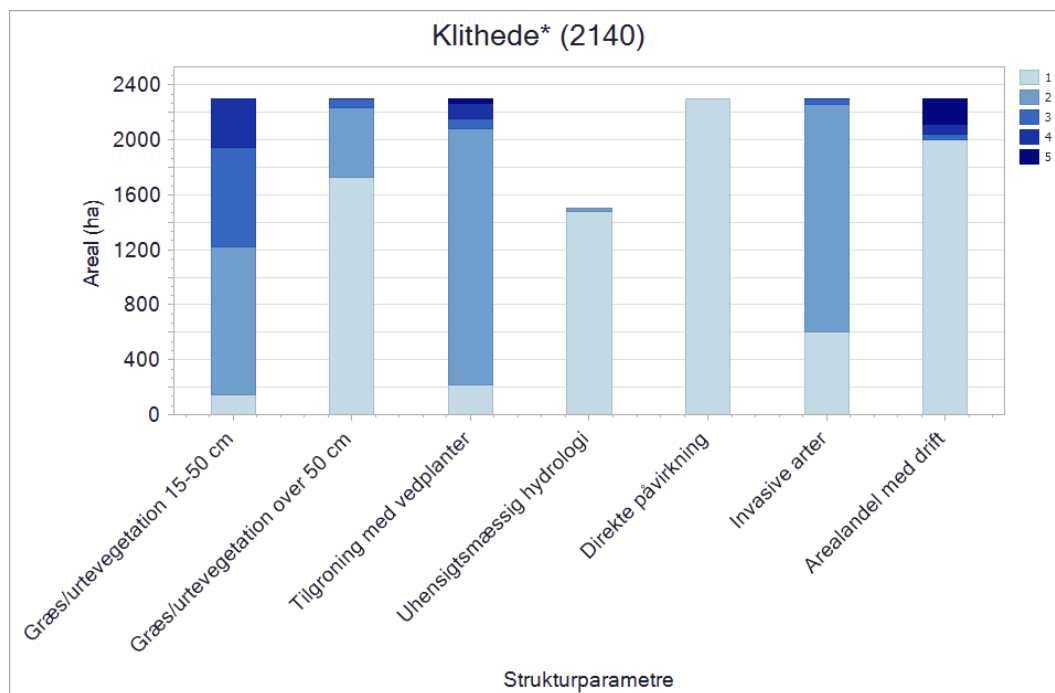
Manglende pleje er en trussel mod flere lysåbne naturtyper. For plejekrævende lysåbne naturtyper vil naturtilstanden normalt/ofte være afhængig af, at den hensigtsmæssige drift videreføres.

Samlet arealandel med drift

- 1) 0-5%
- 2) 5-10%
- 3) 10-30%
- 4) 30-75%
- 5) 75-100%

Negative påvirkninger på naturtyper

I nedenstående afsnit gennemgås de enkelte naturtyper i forhold til hvilke parametre, der påvirker dem negativt, og hvor meget naturtypen samlet set bliver påvirket af den enkelte parameter. De enkelte parametres påvirkning afbildes grafisk ud fra en skala på 1-5, hvor 1 generelt angiver den mindste værdi fx mindst tilgroning, mindst arealandel der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. og 5 generelt angiver den største værdi fx størst tilgroning, størst areal andel der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

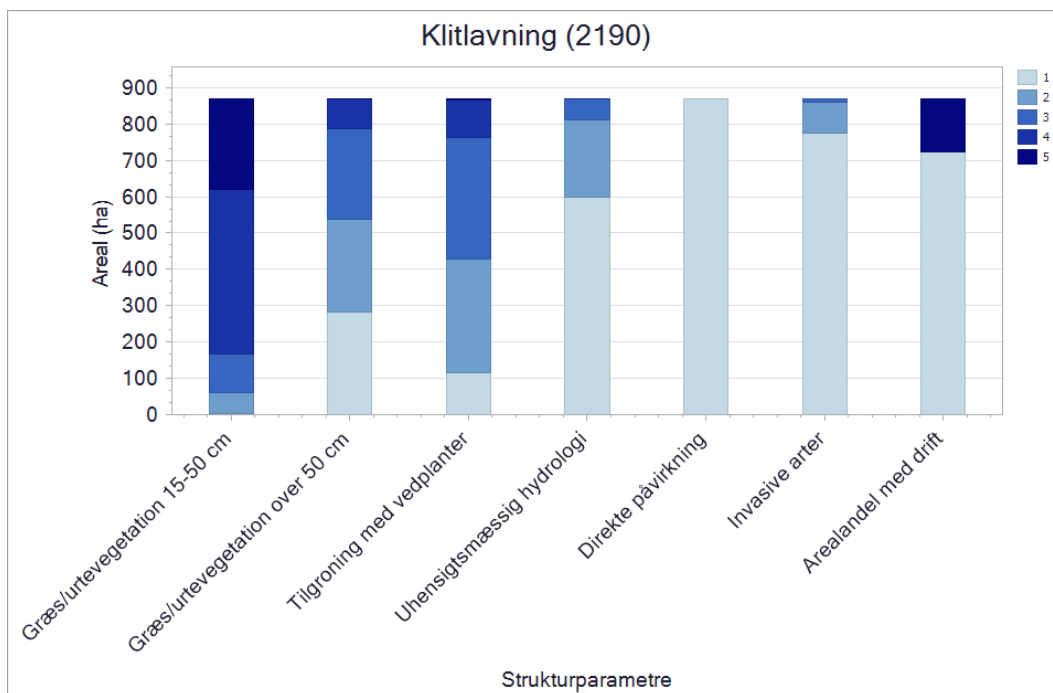

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Klithede (2140) er afhængig af naturlig dynamik og er meget følsom over for eutrofiering, der skader mos- og lavforekomsterne og øger tilgroning med græsser og vedplanter. Våd klithede er

afhængig af naturlig hydrologi. Klitheden er normalt betinget af græsning, og bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

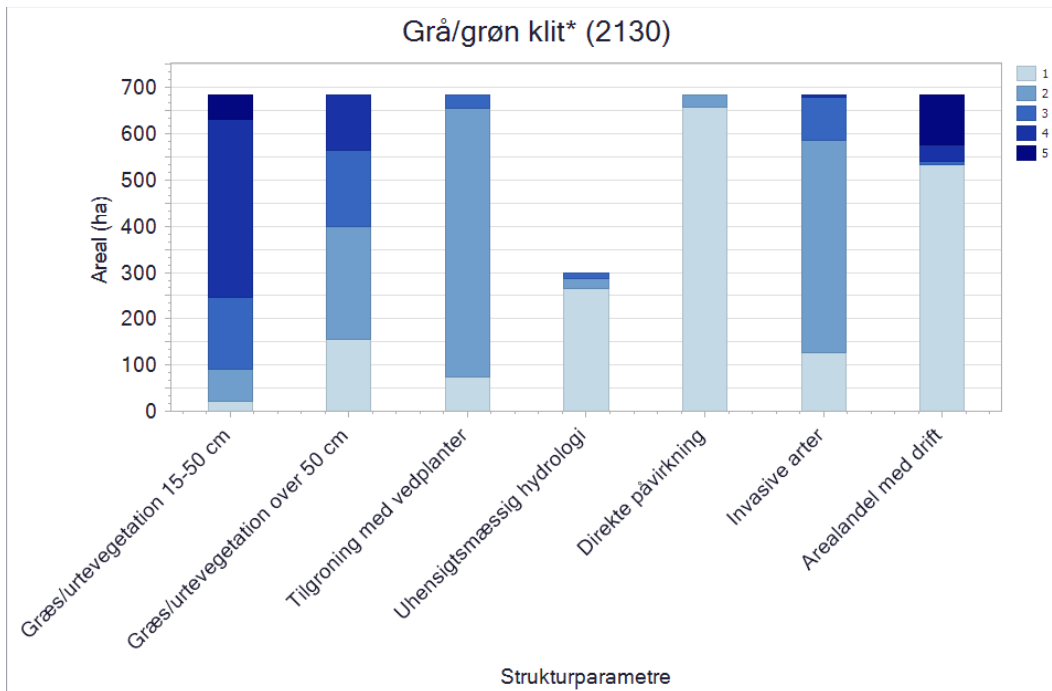
I dette Natura 2000-område er der kortlagt ca. 2300 ha med klithede. Områdets arealer med klithede har overordnet set en relativt høj andel af dværgbuske samt passende græs- og urtevegetationshøjde. Kun på en meget lille del af arealerne er der registreret tilgroning med høj græs- og urtevegetation. Der er registreret spredt forekomst af vedplanter og invasive arter, især bjerg-fyr, rynket rose, sitka-gran og stjerne-bredribbe på hovedparten af arealet. Forekomsten af vedplanter skyldes dog delvist mose-pors som er en naturlig del af naturtypen og ikke udgør en trussel for naturtypen. Der er registreret pleje på en mindre del af arealerne med klithede i området. En stor del af klitarealerne i dette Natura 2000-område afgræsses bl.a. af en stor bestand af kronstyr, som bidrager til naturplejen i området. Denne form for pleje er ikke registreret i forbindelse med kortlægningen af området og fremgår derfor ikke af figuren.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Klitlavning (2190) er en meget varieret naturtype og vegetationen kan være lav, urte- og halvgræsdomineret, tilgroet i tagrør eller mere eller mindre kratbevokset. Drift i form af græsning kan begunstige typen, men er ikke altid en betingelse for god tilstand. Klitlavning er afhængig af naturlig hydrologi og naturlig dynamik, og bekæmpelse af invasive arter kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

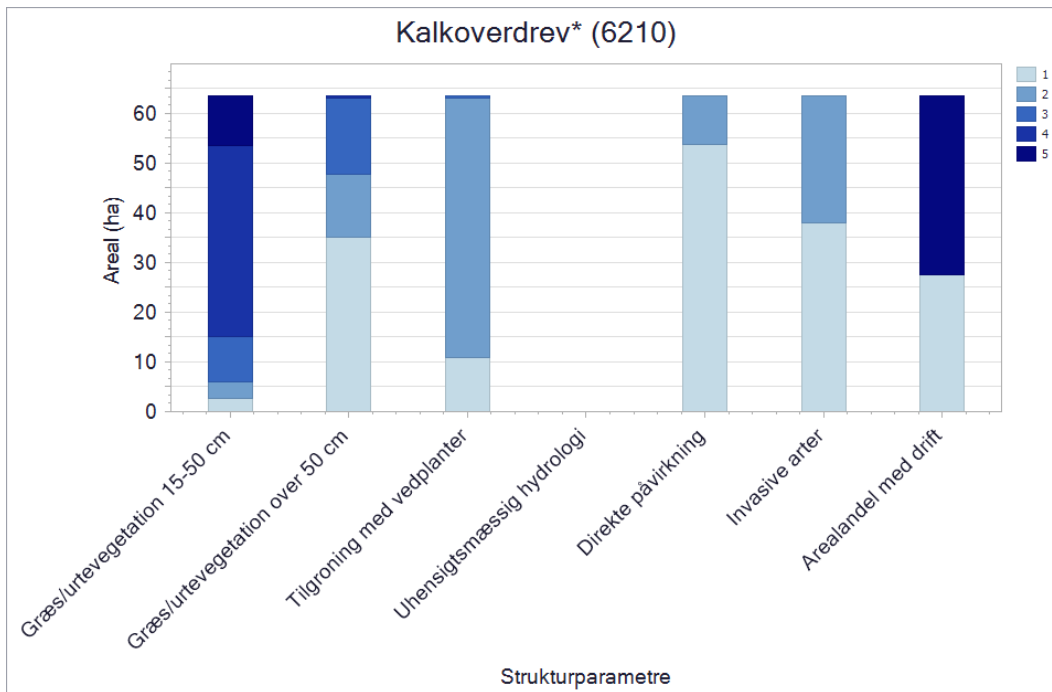
I dette Natura 2000-område er der registreret ca. 870 ha med naturtypen. Størstedelen af arealet med naturtypen er fri for invasive arter og med naturlig hydrologi. På en mindre del af klitlavningerne (60 ha) er der dog registreret afvanding med tydelig effekt. Der er registreret forekomst af vedplanter på hovedparten af arealet med klitlavning i området, heraf er ca. halvdelen præget af tilgroning med vedplanter. Der er registreret pleje på ca. 1/6 af arealet. En stor del af klitarealerne i dette Natura 2000-område afgræsses bl.a. af en bestand af kronstyr, som bidrager til naturplejen i området. Denne form for pleje er ikke registreret i forbindelse med kortlægningen af området og fremgår derfor ikke af figuren.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Grå/grøn klit (2130) er afhængig af næringsfattige forhold, og især grå klit er meget følsom overfor eutrofiering, der skader mos- og lavforekomsterne. Naturtypen kan være betinget af naturlig dynamik, idet den udvikles ved naturlig succession af hvid klit. Især grøn klit vil normalt være driftsbetinget, og desuden kan bekæmpelse af invasive arter som rynket rose være nødvendig for at sikre naturtypen.

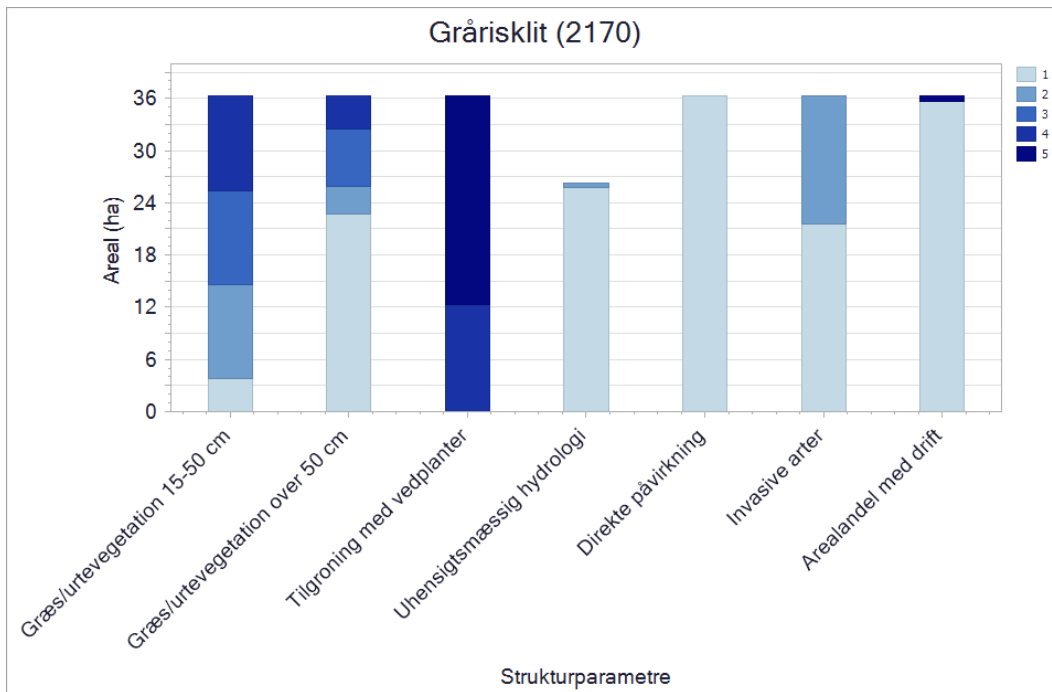
I dette Natura 2000-område er der registreret knap 685 ha med naturtypen. Knap 2/3 af områdets grå/grøn klitter en stor andel af middelhøj græs- og urtevegetation i forhold til hvad der er optimalt for naturtypen, mens knap 1/5 af arealet har en stor andel af høje græsser og urter. Dette kan dog bl.a. tilskrives forekomst af sandhjælme, der er en naturlig del af naturtypen. På størstedelen af arealet er der registreret spredt forekomst af vedplanter og invasive arter, men kun en lille del af arealerne er præget af tilgroning med vedplanter og invasive arter, især bjerg-fyr, rynket rose, sitka-gran og stjerne-bredribbe. Der er registreret pleje på en mindre del af arealerne med grå/grøn klit i området. En stor del af klitarealet i dette Natura 2000-område afgræsses bl.a. af en bestand af kronstyr, som bidrager til naturplejen i området. Denne form for pleje er ikke registreret i forbindelse med kortlægningen af området og fremgår derfor ikke af figuren.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Kalkoverdrev (6210) rummer en urtedomineret vegetation udviklet på veldrænet kalkrig (basisk) bund uden anden kulturpåvirkning end græsning. De ofte meget artsrige plantesamfund, der udvikler sig på gamle kalkoverdrev, er stærkt afhængige af en lang, stabil udvikling med konstant græsning og fravær af gødsning og uden isåning af kulturplanter. En vedvarende græsning skaber betingelser for positive strukturelementer som en urterig flora, myretuer, nedbidte træer og buske som evt. har fodposer. Et moderat indslag af vedplanter er således naturligt og ønskeligt på naturtypen.

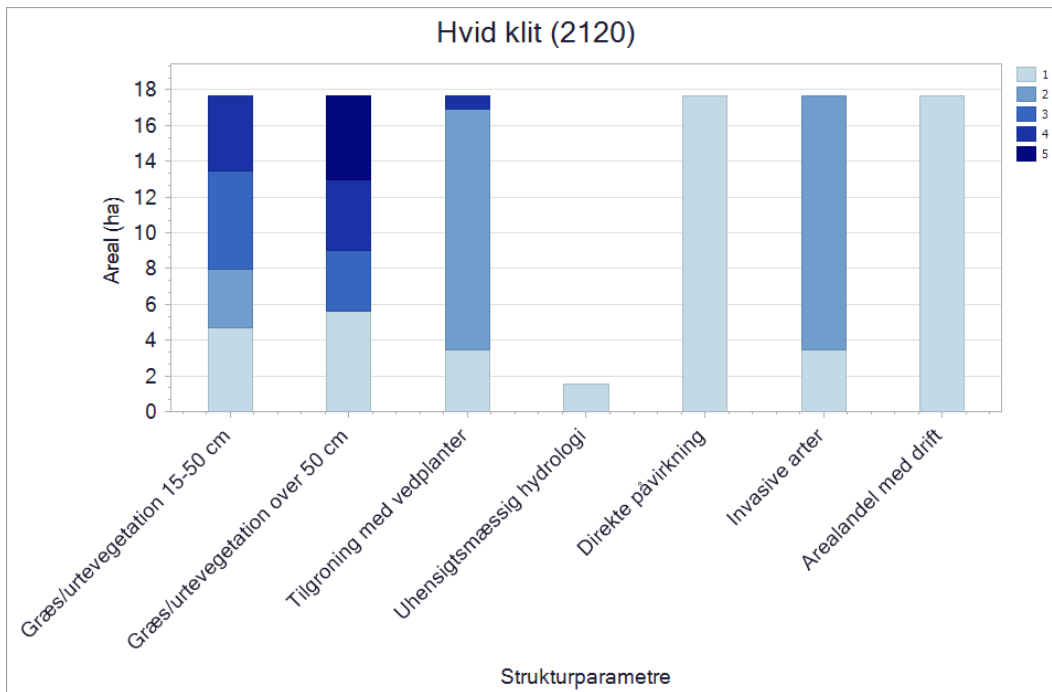
I dette Natura 2000-område er der registreret knap 64 ha med naturtypen. Lidt over halvdelen af områdets kalkoverdrev er under pleje i form af græsning. Hovedparten er uden påvirkning af næringsstoffer fra dyrkede naboarealer og fri for invasive arter. Kun en mindre del af arealet er truet af tilgroning middelhøj græs- og urtevegetation. Hovedparten af arealet er præget af en stor andel af middelhøje græsser og urter, mens ¼ er præget af tilgroning med høje græsser og urter. De spredte forekomster af vedplanter er et naturligt indslag i naturtypen.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Grårisklit (2170) har optimalt en høj dækning af gråris inklusiv mellemformer til krybende pil, en lav dækning af græsser og urter og ingen forekomst af invasive arter. På nogle arealer vil der være behov for at holde tilgroning med andre vedplanter og høje græsser og urter nede ved f.eks. rydning og/eller græsning. Bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

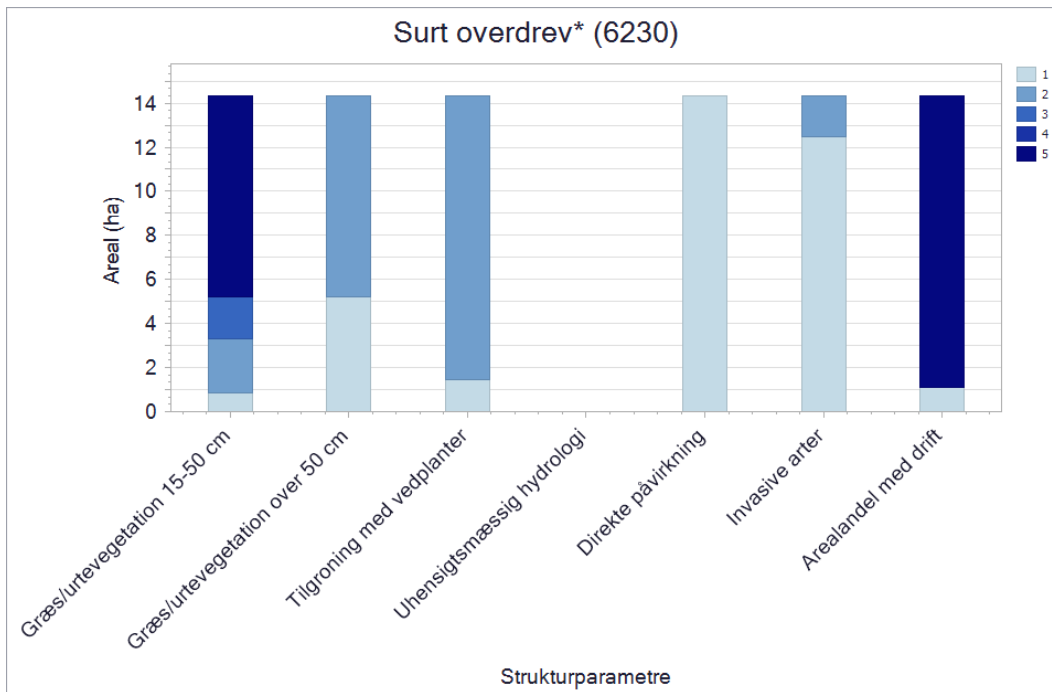
I dette Natura 2000-område er der registreret godt 36 ha med naturtypen. Hovedparten af arealet med naturtypen er fri for invasive arter, mens der er registreret spredt forekomst af invasive arter på ca. 1/3 af arealet i form af rynket rose, bjergfyr og sitka-gran. Der er en høj dækning af vedplanter men dette er en naturlig tilstand for naturtypen. Der er konstateret pleje på ét mindre areal med naturtypen. En stor del af klitrealerne i dette Natura 2000-område afgræsses bl.a. af en bestand af kronstyr, som bidrager til naturplejen i området. Denne form for pleje er ikke registreret i forbindelse med kortlægningen af området og fremgår derfor ikke af figuren.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Hvid klit (2120) er betinget af naturlig dynamik med vindbrud og vindomlejring af sand. Typen er ikke betinget af drift, men bekæmpelse af invasive arter som rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

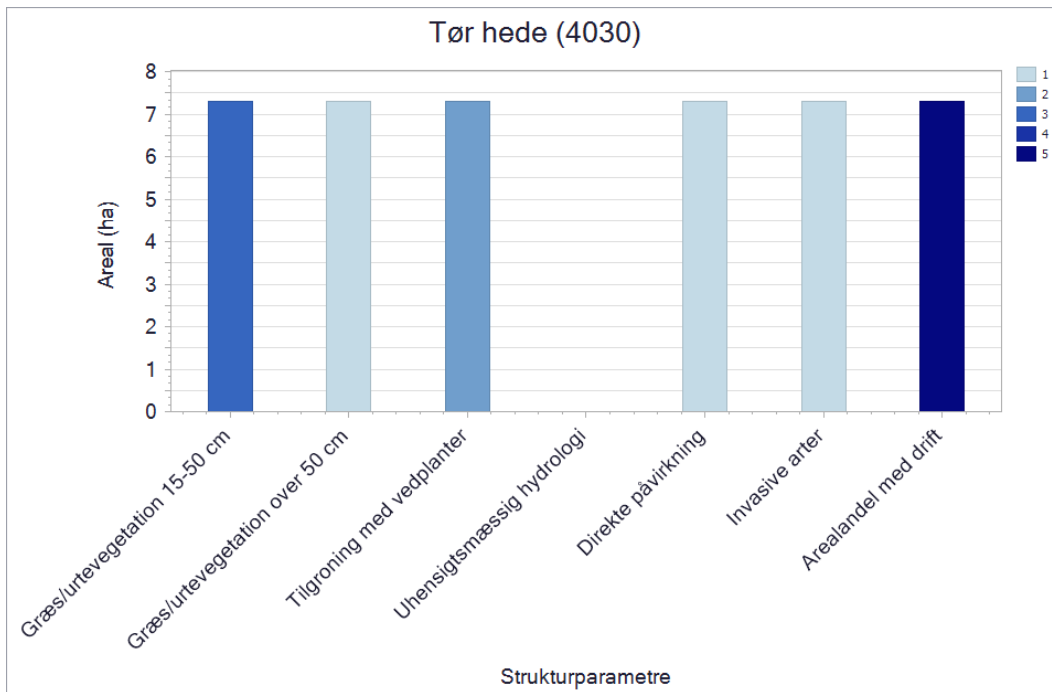
I dette Natura 2000-område er der registreret 17,7 ha med naturtypen. Områdets hvide klitter har generelt en høj græs- og urtevegetation i forhold til hvad der er optimalt for naturtypen. Dette kan dog primært tilskrives stor forekomst af sandhjelme, der er en naturlig del af naturtypen. Der er registreret spredt forekomst af invasive arter og vedplanter på godt 2/3 af det samlede areal.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Surt overdrev (6230) rummer en græsningsbetinget, urtedomineret vegetation udviklet på relativt sur, veldrænet bund uden anden kulturpåvirkning end græsning. De ofte meget artsrige plantesamfund, der udvikler sig på gamle sure overdrev, er stærkt afhængige af en lang, stabil udvikling med konstant afgræsning og fravær af gødskning og uden isåning af kulturplanter. Under disse forhold udvikles positive strukturelementer som en urterig flora, myretuer, nedbidte træer og buske som evt. har fodposer. Et moderat indslag af vedplanter er således naturligt og ønskeligt på naturtypen.

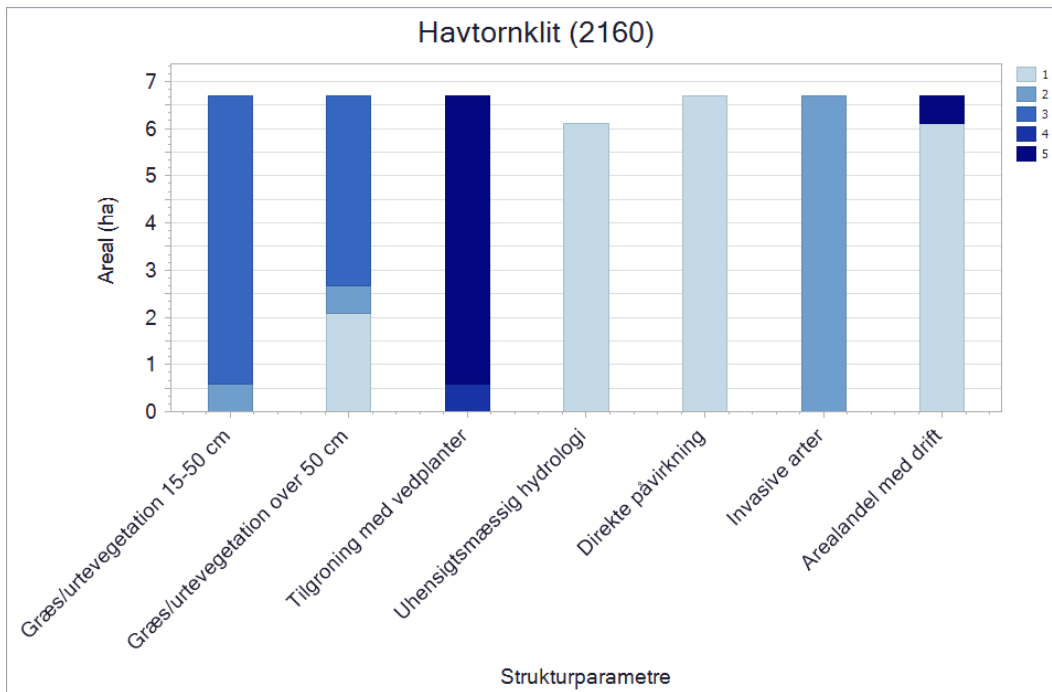
I dette Natura 2000-område er der registreret godt 14 ha med naturtypen. Langt størstedelen af områdets sure overdrev er under pleje i form af græsning, fri for invasive arter samt påvirkning af næringsstoffer fra dyrkede naboarealer. Omkring 2/3 af arealet er præget af tilgroning med middelhøj græs-/urtevegetation.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Tør hede (4030) er afhængig af dynamik i form af græsning, afbrænding, tørveskrælning eller slæt, der vedligeholder lyngvegetationen, da den ellers naturligt gror til og omdannes til skovtyper på næringsfattig bund. Herudover er næringsfattige forhold en afgørende forudsætning for, at dværgbuskene ikke udkonkurreres af græsser og vedplanter, og det kan også være nødvendigt at bekæmpe tilgroning med invasive arter som glansbladet hæg, bjerg-fyr og andre arter af nåletræer.

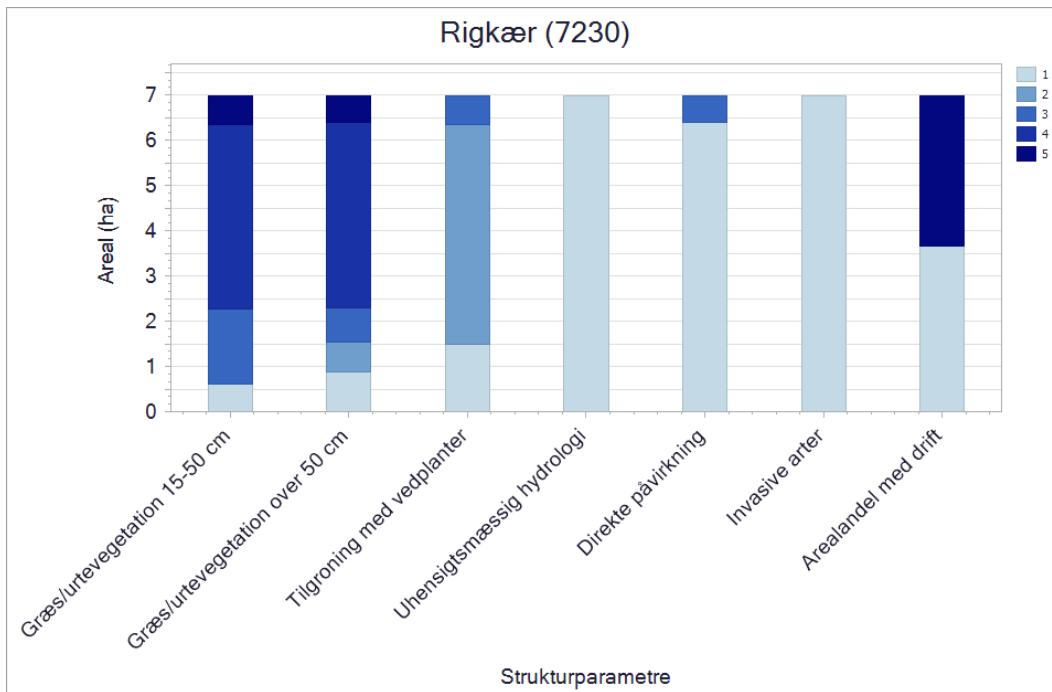
I dette Natura 2000-område er der registreret godt 7 ha med naturtypen. Arealet med tør hede er under pleje i form af græsning, og er uden invasive arter. Der er registreret spredt forekomst af vedplanter på hele arealet med naturtypen.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Havtornklit (2160) er bedst udviklet, når der er en høj andel af hjemmehørende buske (ene og gråris undtaget), en forholdsvis lav andel af græsser og urter og ingen forekomst af invasive arter. Naturtypen er ikke græsningsbetinget. Bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

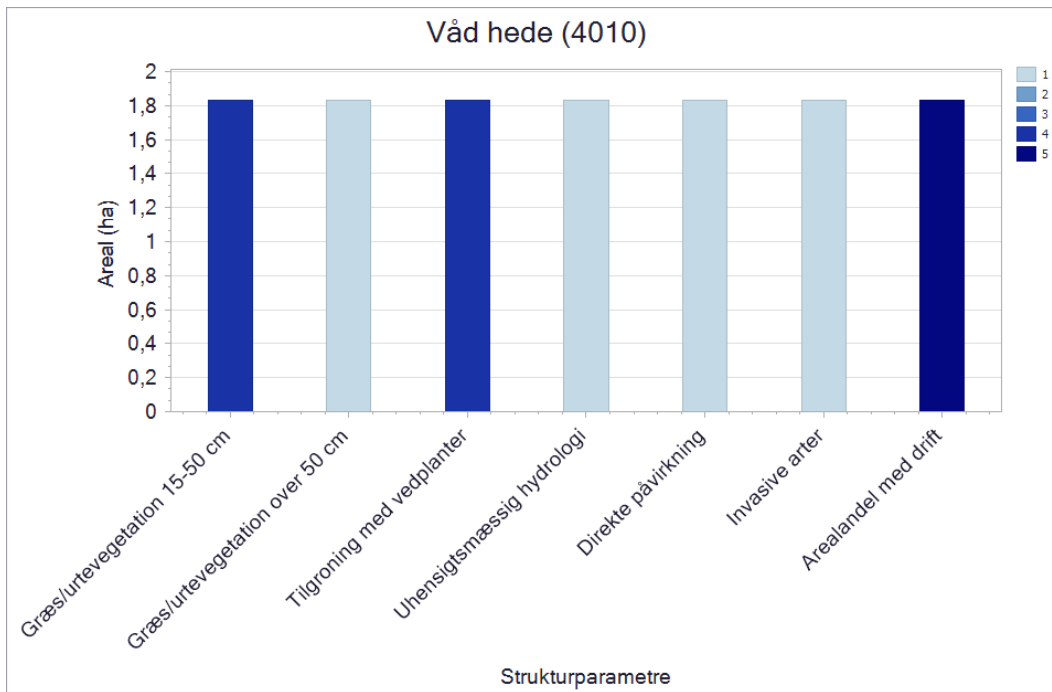
I dette Natura 2000-område er der registreret knap 7 ha med naturtypen. Der er registreret fri dynamik på arealerne og spredt forekomst af invasive arter (rynket rose). Der er en høj dækning af vedplanter men dette er en naturlig tilstand for naturtypen. Der er konstateret pleje på ét mindre areal med naturtypen. En stor del af klitarealerne i dette Natura 2000-område afgræsses bl.a. af en bestand af krondyr, som bidrager til naturplejen i området. Denne form for pleje er ikke registreret i forbindelse med kortlægningen af området og fremgår derfor ikke af figuren.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skælaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Rigkær (7230) er først og fremmest betinget af intakt hydrologi med en tilstrækkelig mængde rent, baserigt fremsivende grundvand, der medfører mere eller mindre permanent vandmættet jordbund. Grundvandets indhold af jern og kalk binder fosfor i forbindelser, der ikke kan optages af planter, og der skabes gode vækstforhold for såkaldte nøjsomhedsplanter. Naturtypen er afhængig af vedvarende græsning, og under fravær af gødskning kan der udvikle sig knoldstrukturer med mulighed for udvikling af en artsrig vegetation af lavtvoksende urter og en rig mosflora.

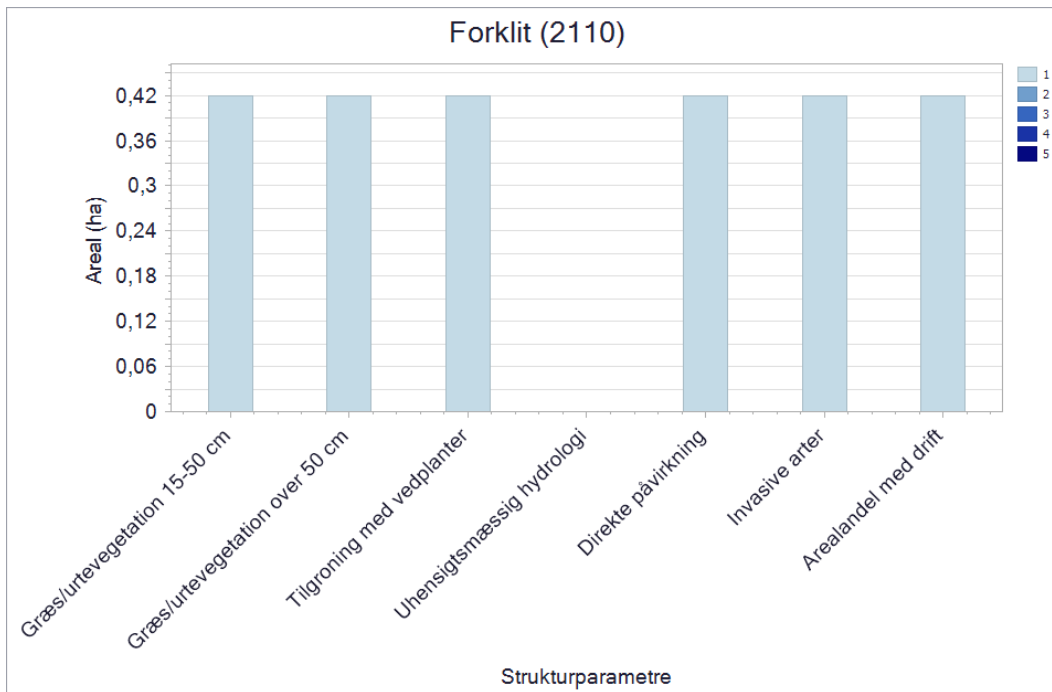
I dette Natura 2000-område er der registreret 7 ha med naturtypen. Områdets rigkær har naturlig hydrologi, er fri for invasive og er ikke direkte påvirkede af næringsstoffer fra dyrkede naboarealer. Der er registreret pleje på knap halvdelen af arealet. Områdets rigkær er stedvist præget af høje græsser og urter. Der er registreret spredt forekomst af vedplanter på størstedelen af de kortlagte arealer.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Våd hede (4010) med klokkelyng og andre dværgbuske eller lave pors findes på fugtige og våde hedearealer og kan indeholde en rig urte- og mosvegetation. Naturtypen er afhængig af næringsfattige forhold og naturlig hydrologi samt drift eller pleje, hvis ikke den skal gro til i græsser som blåtop, der helt kan udkonkurrere dværgbuskene og ændre naturtypen til degraderet våd hede.

I dette Natura 2000-område er der registreret godt 2 ha med naturtypen. Arealet med våd hede er under pleje i form af græsning og er fri for invasive arter. Der er registreret naturlig hydrologi på arealet. Der er konstateret en høj forekomst af vedplanter på arealet, men dette er primært mosepors, der er en naturlig del af naturtypen. Arealet trues af tilgroning med middelhøj græs- og urtevegetation.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Forklit (2110) er afhængig af naturlig dynamik og er normalt ikke betinget af drift, men bekæmpelse af invasive arter som rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

I dette Natura 2000-område er der registreret ca. 0,4 ha med naturtypen. Der er registreret spredt forekomst af kraftigt slid fra kørsel eller færdsel på arealet. Der er ikke registreret andre trusler for naturtypen i området.

3.1.2 Skovnaturtyper

I bøgeskove på sur og morbundsdannende bund findes bøg på mor (9110), der har sparsom bundflora præget af surbundsarter. Bøg på muld (9130) er arealmæssigt den mest udbredte bøgeskovstype med en stor variation i artsindhold, afhængig af jordbundens surhedsgrad og fugtighed. Skovbevokset tørvemose (91D0) er domineret af birk, skovfyr eller rødgran, og forekommer på relativt næringsfattig, sur bund med højt grundvandsspejl. For alle skovnaturtyper gælder, at plantet skov uden plantagekarakter, dvs. ensaldrede træer i rækker, og med enten oprindelig karakteristisk bundflora, sjældne arter eller EU-beskyttede arter, er omfattet.

Inden for området er der i alt i den seneste naturtypekortlægning (2016-19) kortlagt ca. 20 ha skovnaturtyper. I den tidligere kortlægning af skovnaturtyperne (2005-12) blev der kortlagt ca. 19 ha. Forskellen skyldes at habitatområdet er blevet udvidet.

Områdets skovnatur præges af relativt små arealer med bøg på mor og enkelte arealer med bøg på muld, samt skovbevokset tørvemose. Skovnaturen er beliggende nær de 2 største søer i området: Nors Sø og Vandet Sø. På baggrund af første og anden kortlægning vurderes det at der er tendens til flere træer med huller eller råd, store træer, stående og liggende dødt ved på hovedparten af områderne. For skovbevokset tørvemose ses dog en mindre tendens til flere træer med huller eller råd og store træer. I de kortlagte skove er det kortlagt en lidt større grad af afvanding i sidste kortlægningsperiode. Der er overordnet set ikke registreret problemer i form af afvanding i de skovtyper der er afhængige af en naturlig hydrologi.

Der er kortlagt 2 arealer med bøg på mor på ca. 14 ha beliggende ved Nors Sø. Arealet af naturtypen er stabilt fra første til anden kortlægning.

Der er registreret skovbevokset tørvemose flere steder i området, ved Nors Sø og ved Vandet Sø. Tilsammen udgør forekomsterne ca. 5 ha. Arealet er stabilt fra første til anden kortlægning.

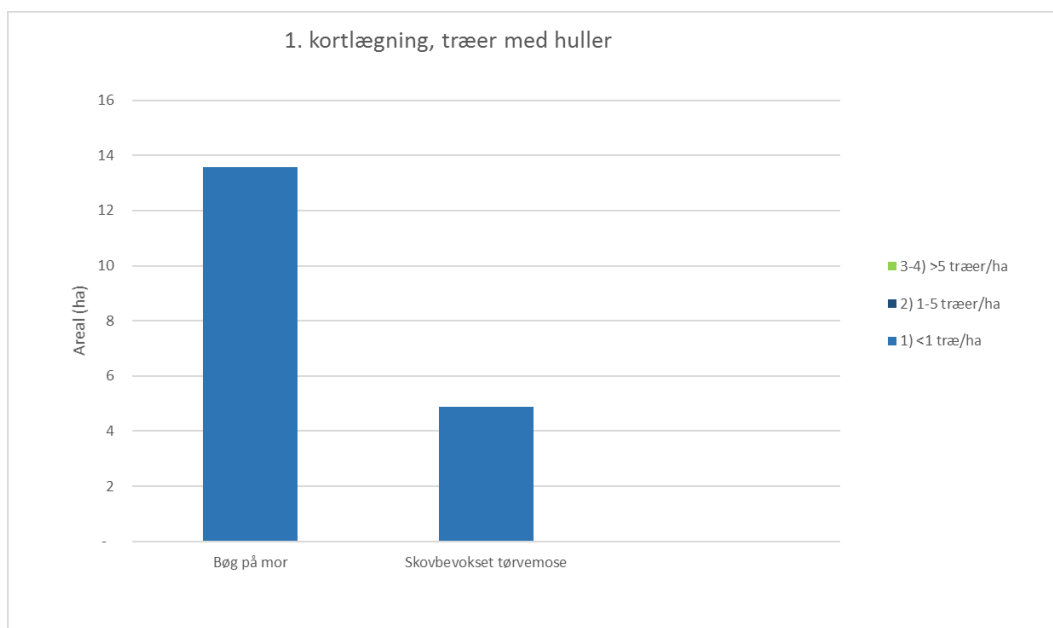
Der er nykortlagt et areal med bøg på muld på ca. 1 ha i den udvidede del af habitatområdet ved den østlige del af Vandet Sø.

Det er valgt at præsentere skovens tilstand med parametrene *huller eller råd*, *store træer*, *liggende dødt ved*, *stående dødt ved* og *hydrologi*, som anses for centrale for at kunne vurdere udviklingen i skovnaturtyperne.

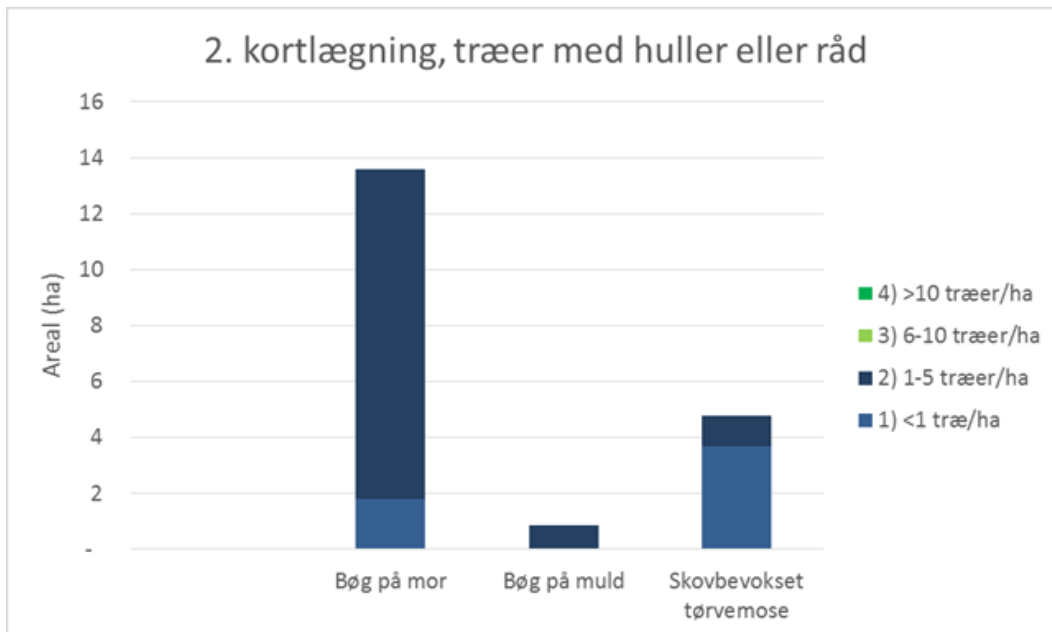
Træer med huller eller råd

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. træer med huller eller råd. Ved første kortlægning af skov i 2005-12 blev der kortlagt træer med huller. Ved anden kortlægning af skov i 2016-2019 blev der kortlagt træer med enten huller eller råd.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Træer med huller registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

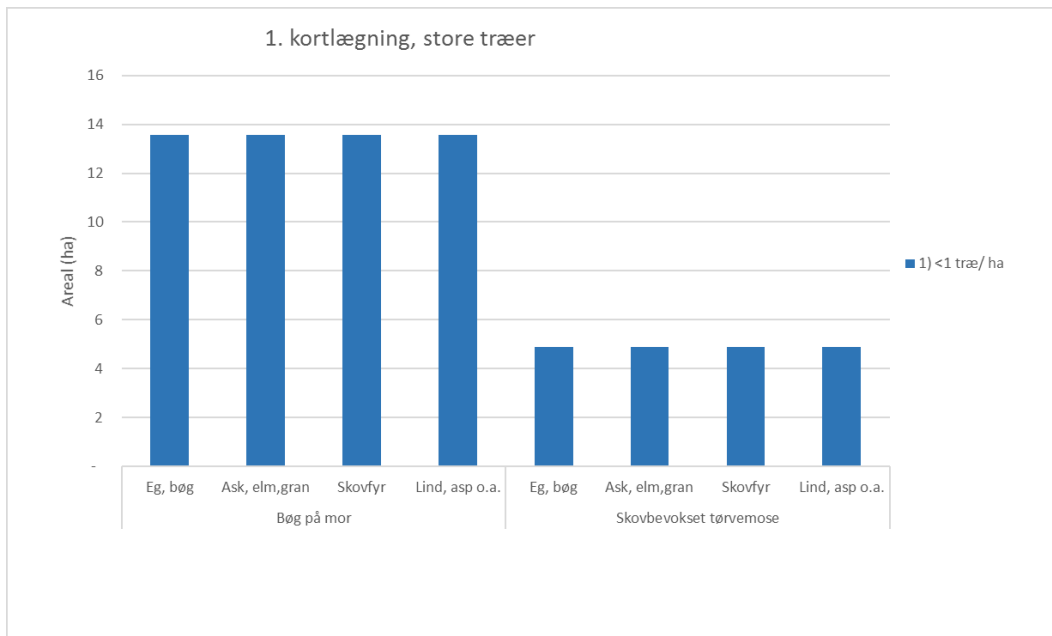
Figuren viser strukturparameteren Træer med huller eller råd registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægningen af skov viser, at andelen af træer med huller eller råd er stigende fra første til anden kortlægning af skov fsva. bøg på mor (9110) og skovbevokset tørvemose (91D0). Det bemærkes at der er forskel i kortlægningsmetoden anvendt i hhv. første og anden kortlægning.

Store træer

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. store træer som udtryk for gammel skov med en lang kontinuitet. Definitionen af store træer er ændret fra første til anden kortlægning. Store træer defineres ud fra stammediameter, og ændringerne i stammediameter fra første til anden periode afhænger af både art og naturtype. Derudover blev der ved første kortlægning af skov registreret antallet af store træer/ha for 4 artsgrupper. Ved anden kortlægning blev der registreret et samlet antal store træer/ha. Da der således er sket en udvikling i kortlægningsmetoden, kan resultaterne af de to kortlægninger ikke sammenlignes direkte.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Store træer registreret ved første kortlægning. Parameteren er underinddelt i fire kategorier afhængig af træart. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

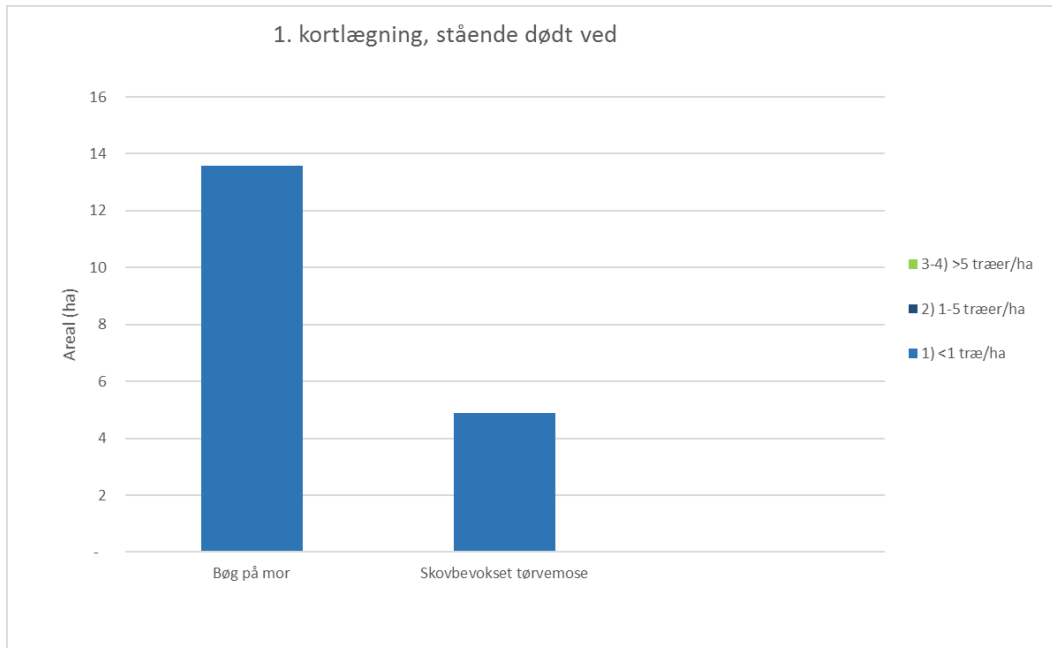
Figuren viser strukturparameteren Store træer registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægningen af skov viser, at andelen af store træer er stigende for bøg på mor (9110) og skovbevokset tørvemose (91D0).

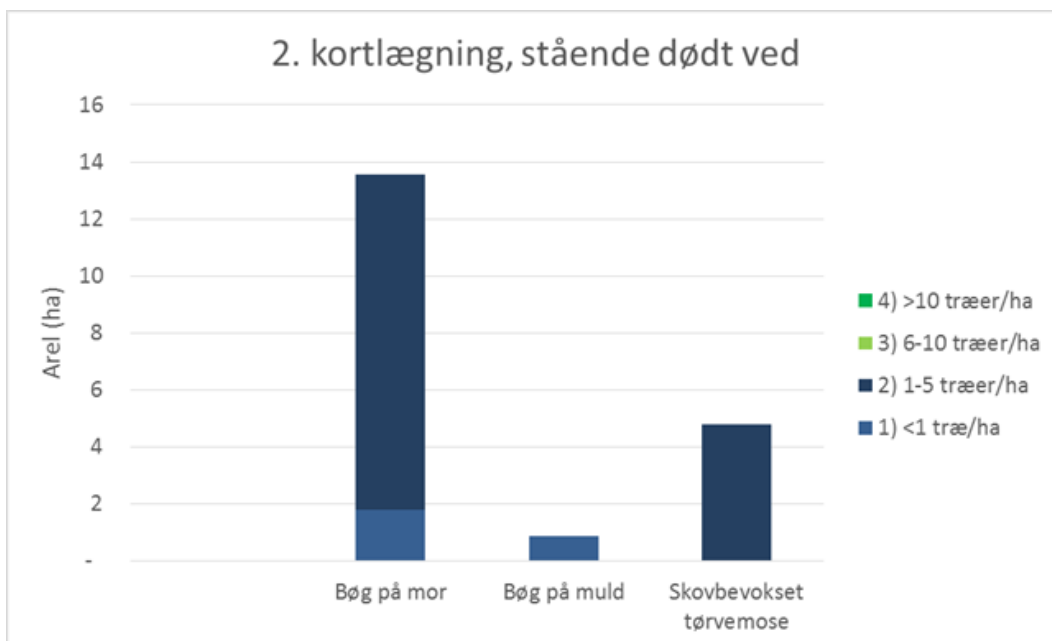
Stående dødt ved

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. stående dødt ved højere end 2 m. De enkelte stykker af dødt ved skulle ved første kortlægning have en diameter på over 25 cm og ved anden kortlægning en diameter på over 20 cm.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 stk/ha, 1-5 stk/ha og over 5 stk/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 stk/ha, 1-5 stk/ha, 6-10 stk/ha og over 10 stk/ha.

Figuren viser strukturparameteren Stående dødt ved registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

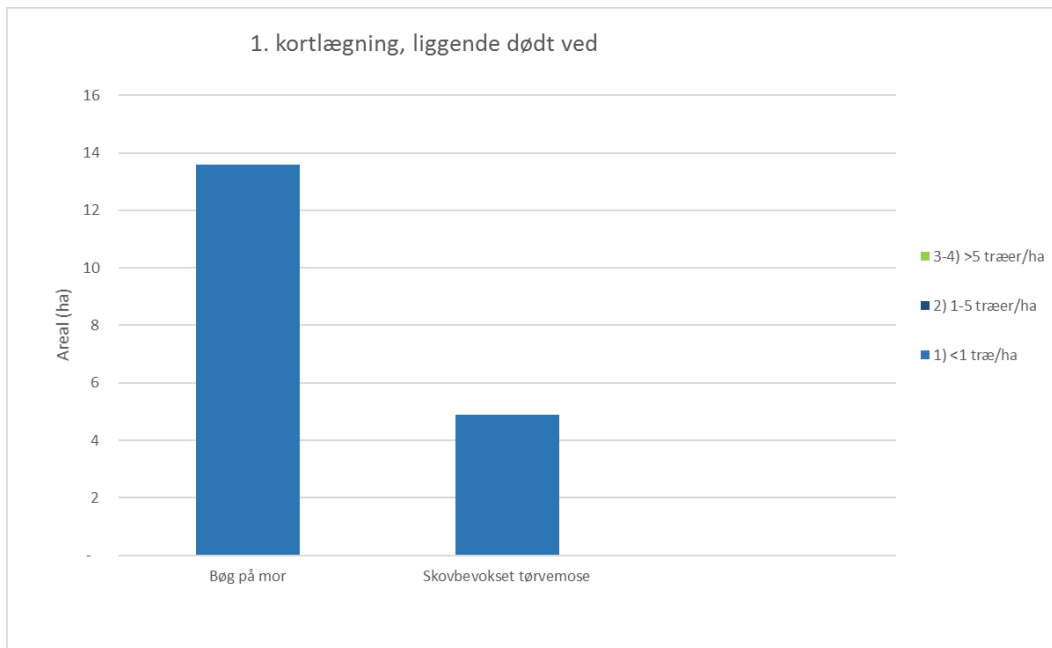
Figuren viser strukturparameteren Stående dødt ved registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Miljøstyrelsen vurderer, at andelen af stående dødt ved er stigende fra første til anden kortlægning af skov fsva bøg på mor (9110) og skovbevokset tørvemose (91D0).

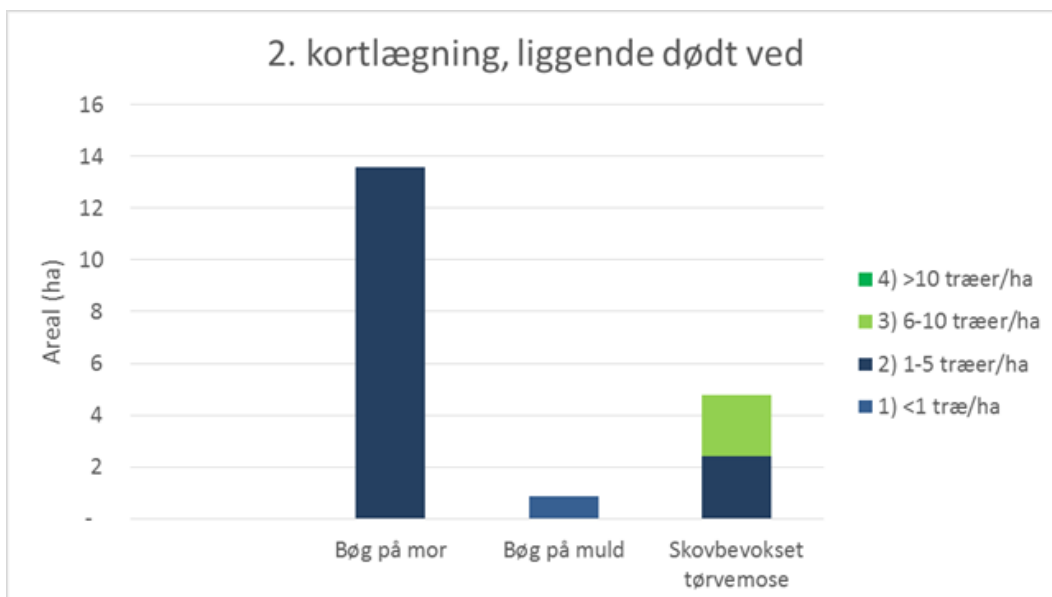
Liggende dødt ved

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. liggende dødt ved. I første kortlægning var kriterierne, at de enkelte stykker af dødt ved skulle være længere end 5 m og have en diameter på over 25 cm. Ved anden kortlægning var kriterierne, at det døde ved skulle være længere end 2 m og have en diameter på over 20 cm.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Liggende dødt ved registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Liggende dødt ved registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

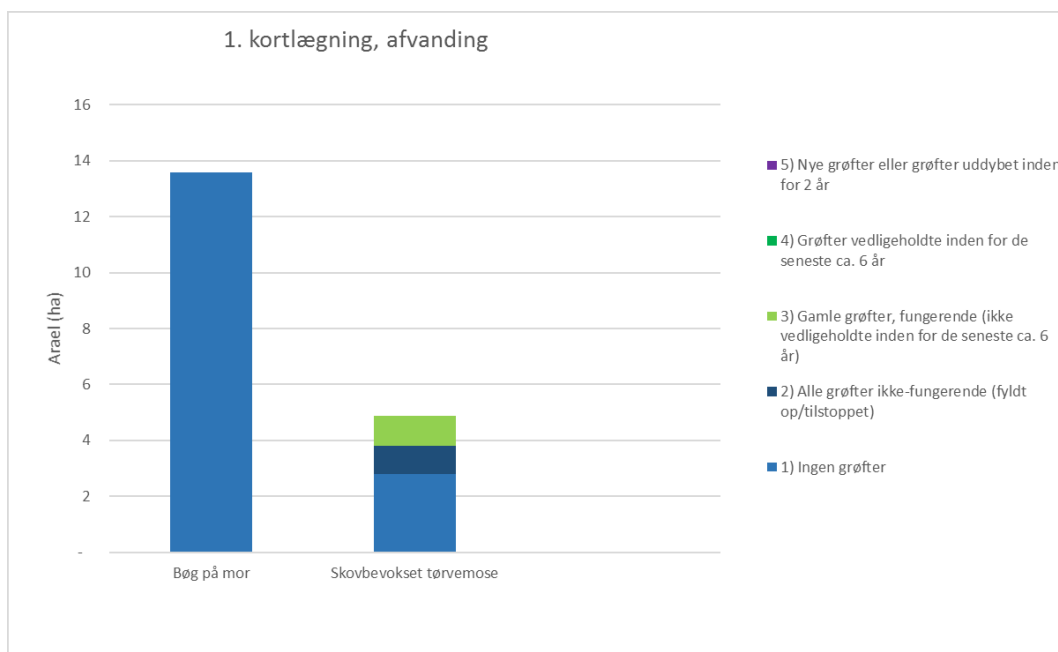
Miljøstyrelsen vurderer, at andelen af liggende dødt ved er stigende fra første til anden kortlægning af skov fsva. bøg på mor (9110) og for skovbevokset tørvemose (91D0).

Hydrologi, afvanding

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen registreres bl.a. den hydrologiske parameter afvanding, der dækker grøftning og dræning. Ved første kortlægning blev effekten af afvanding registreret i 5 kategorier, og ved anden kortlægning blev der registreret i 6 kategorier, da man ved anden kortlægning også registrerede, om der var tale om højbundsjord. Bortset fra det ekstra niveau, er der ikke sket nogen ændring af kortlægningsmetoden fra første til anden kortlægning.

Effekten af grøftning og dræning er ved kortlægningen registreret i én af nedenstående kategorier:

Første kortlægning	Anden kortlægning
1) Ingen grøfter	0) Højbundsareal
2) Alle grøfter ikke-fungerende (fyldt op/tilstoppet)	1) Ingen grøfter, naturlig vådbund
3) Gamle grøfter, fungerende (ikke vedligeholdte inden for de seneste ca. 6 år)	2) Ikke-fungerende grøfter
4) Grøfter vedligeholdte inden for de seneste ca. 6 år	3) Fungerende, gamle grøfter
5) Nye grøfter eller grøfter uddybet inden for 2 år	4) Fungerende, vedligeholdte grøfter
	5) Fungerende, nyoprensede grøfter

Figuren viser strukturparameteren Afvanding registreret ved første kortlægning. Parameteren indeles i fem kategorier hvor laveste kategori svarer til mindst påvirkning af afvanding.

Figuren viser strukturparameteren Afvanding registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i seks kategorier hvor laveste kategori svarer til mindste afvandingspåvirkning.

Bøg på mor er en tørbunds naturtype og er derfor ikke direkte afhængige af hydrologiske forhold. Naturtypen skovbevokset tørvemose er knyttet til områder med en høj grundvandsstand og dermed en naturlig hydrologi.

Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægningen af skov viser, at den naturtype, der er afhængig af en naturlig hydrologi overordnet set er lidt mere påvirket af afvanding i 2. kortlægningsrunde.

3.1.2.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Skovene i Danmark er generelt unge, således er ca. 80% af de danske skove under 200 år gamle og 25% af landets skovareal er yngre end 55 år. Da man i sin tid udpegede habitatområderne, fokuserede man på at udpege skove, der var selvsåede eller selvforyngende og med en naturnær skovdrift. Det forventes derfor, at der går lang tid, før man vil kunne se en udvikling i de udvalgte parametre, og man fx får flere store træer og mere dødt ved i skovene. Det vurderes, at man ikke kan forvente at se en stor udvikling inden for det relativt korte tidsinterval, der er mellem de to kortlægningsperioder af skov. Det væsentlige vurderes derfor at være, at man ikke ser en tilbagegang i de enkelte parametre.

På baggrund af udviklingen i de udvalgte parametre kortlagt i 2005-2012 og 2016-2019 vurderes det at alle områdets kortlagte skovnaturtyper overordnet set er stabile eller i fremgang. Andelen af træer med huller eller råd, store træer og stående og liggende dødt ved er stigende. For bøg på mor vurderes de fire strukturparametre at være stigende. Hydrologien vurderes at være af mindre betydning.

For skovbevokset tørvemose vurderes parametrene stående og liggende dødt ved at være stigende, medens huller eller råd og store træer vurderes at være svagt stigende. Mængden af stående og liggende dødt ved er vurderet faldende. Afvanding er vurderet svagt forringet. Samlet set vurderes de udvalgte parametre dog at være stabile.

Da bøg på muld udelukkende er kortlagt ved den seneste kortlægning (2016-2019) er det ikke muligt at konkludere på udviklingen i de udvalgte parametre.

	<i>Huller eller råd</i>	<i>Store træer</i>	<i>Stående dødt ved</i>	<i>Liggende dødt ved</i>	<i>Hydrologi</i>
<i>Bøg på mor</i>	<i>Stigende</i>	<i>Stigende</i>	<i>Stigende</i>	<i>Stigende</i>	-
<i>Skovbevokset tørvemose</i>	<i>Stigende</i>	<i>Stigende</i>	<i>Stigende</i>	<i>Stigende</i>	<i>Forringet</i>
<i>Bøg på muld</i>	-	-	-	-	-

I tabellen ses vurderingen af strukturparametrenes udvikling fra første til anden kortlægning af skovhabitatnaturtyperne.

3.2 Områdets sø-natur

Ved overvågning af søer i NOVANA-programmet skelnes der mellem store søer over 5 ha og mindre søer og vandhuller under 5 ha. De store søer overvåges i forbindelse med programmets sø-overvågning, og for denne gruppe er der endnu ikke udviklet et tilstandssystem i forhold til naturtilstand. Der er således alene foretaget en bestemmelse af naturtypen for de store søer. De mindre søer og vandhuller under 5 ha overvåges i NOVANA-programmets naturovervågning, og for de mange søer i denne gruppe er der udover en bestemmelse af de enkelt søers naturtype også foretaget en beregning af søernes naturtilstand.

For de små søer under 5 ha, der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved at, lobeliesø (3110) er kalk- og næringsfattige søer og vandhuller karakteriseret ved især grundskudsplanter og lav pH. Søbred med småurter (3130) er ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden. Kransnålalgesø (3140) er kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger, der typisk er ganske rene eller kun lidt eutrofierede. Næringsrig sø (3150) er næringsrige søer og vandhuller, typisk med flydeplanter eller store vandaks. Brunvandet sø (3160) er søer og vandhuller, hvor vandets farve skyldes et højt indhold af humusstoffer. Typisk er det også ret sure søer med lave pH-værdier på 3-6.

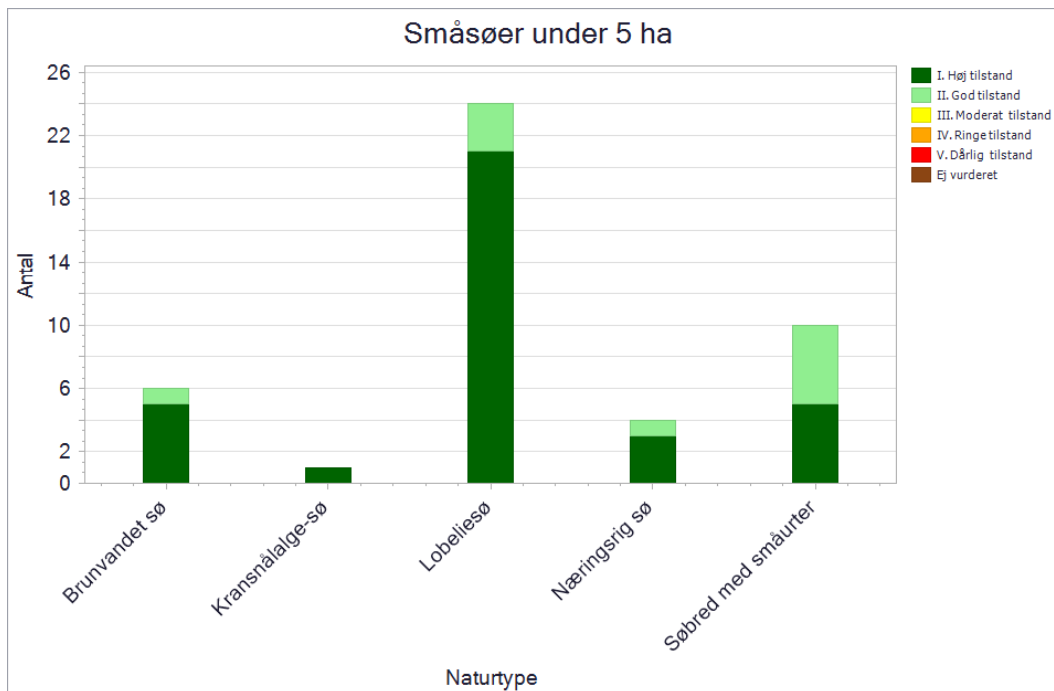
3.2.1 Søer under 5 ha

Søer under 5 ha kortlægges og der foretages en beregning af søernes tilstand i forbindelse med NOVANA-programmets kortlægning af vandhuller og småsøer.

Søer under 5 ha er naturtypekortlagt og på baggrund af vegetation og en kombination af en række strukturparametre i og omkring søen er de enkelt søers tilstand beregnet. Metoden er beskrevet i den tekniske anvisning, der kan ses på DCE Aarhus universitets hjemmeside. I de Natura 2000-områder, hvor der er foretaget kortlægning af levesteder for vandhulsarterne stor vandsalamander og klokkefrø, er der samtidig foretaget kortlægning af de pågældende søers naturtype og tilstand. For et mindre antal søer kortlagt i perioden 2007-2012 er der ikke foretaget en beregning af naturtilstanden.

I en række Natura 2000-områder er alle eller stort set alle småsøerne blevet kortlagt og søernes tilstand er blevet beregnet. I andre områder, typisk de meget store områder med et stort antal småsøer, er kortlægningen ikke fuldt dækkende. Der vil i disse områder således være et antal søer, der ikke er undersøgt. Der er sket et skift i vurderingen af småsøernes naturtype mellem denne og den tidligere kortlægning. Tidligere kunne en enkelt eller nogle få planter være afgørende for fastsættelse af naturtypen. I den seneste kortlægningsrunde er det valgt, at

naturtypebestemmelsen foretages på baggrund af den samlede sø-tilknyttede flora og de fysiske forhold i og omkring søerne. Det præsenterede datamateriale i figuren nedenfor vil især være indsamlet i perioden 2013-2018, men vil også kunne indeholde kortlægningsdata fra tidligere år for de småsøer, der ikke er blevet genkortlagt i denne overvågningsperiode.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte småsøer under 5 ha i området. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

I Natura 2000-området er der kortlagt i alt 45 småsøer under 5 ha. 24 af søerne er kortlagt med habitatnaturtypen lobeliesø (3110), hvoraf de 21 er beregnet til at være i høj tilstand og tre er beregnet til at være i god tilstand. Søerne har en høj dækningsgrad af rosetplanter, ingen eller ubetydelige forekomster af trådalger, hvilket giver søerne en artsrig vegetation domineret af tvepibet lobelie og med registreringer af fin bunke og gulgrøn brasenføde.

10 småsøer er kortlagt med habitatnaturtypen søbred med småurter (3130), fem af dem er beregnet til at være i høj tilstand, de resterende fem er beregnet til at være i god tilstand. Søerne har en høj dækningsgrad af amfibiske planter ingen eller ubetydelige forekomster af trådalger og rørskov. Dette giver søerne en meget artsrig vegetation med arter som flydende kogleaks, aflangbladet vandaks og vandnavle.

En enkelt sø er kortlagt med habitatnaturtypen kransnålalgesø (3140), denne sø er også beregnet til at være i høj tilstand fordi den har højdækningsgrad af kransnålalger af arten skør kransnål. Der findes også fire søer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150), her er tre af dem ligeledes beregnet til at være i høj tilstand og en til at være i god tilstand. Søerne er præget af afgræsning på de brednære arealer der giver gode lysforhold for søens vegetation. Søen har ingen eller ubetydelig forekomst af trådalger og en artsrig øvrig vegetation med arter som aflangbladet vandaks, vandnavle og arter af andemad.

De sidste seks søer er af habitatnaturtypen brunvandet sø (3160), fem af disse søer til beregnet til at være i høj tilstand og en er i god tilstand. Søerne har kun ubetydelige forekomster af trådalger og rørsump. Desuden er de brednære arealer ikke er påvirket af jordbrugsdrift.

3.2.2 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Alle søerne i området er i god-høj naturtilstand, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler imod fastholdelsen af naturtilstanden.

3.2.3 Søer over 5 ha

I forbindelse med Miljøstyrelsens overvågning af miljøtilstanden som grundlag for vandområdeplanerne indsamles der for de store søer en lang række miljødata. Der er således i alle større søer gennem flere overvågningsperioder systematisk indsamlet data om søernes miljøtilstand og naturindhold. Det drejer sig bl.a. om udvikling i sigtddybde, indhold af klorofyl a, totalfosfor og total-kvælstof, og undersøgelser af søernes undervandsvegetation. På baggrund af data er der i forbindelse med vandplanlægningen foretaget en vurdering af miljøtilstand og målopfyldelse for søerne. På baggrund af den registrerede plantevækst i søerne er der endvidere foretaget en identifikation af søernes naturtypeindhold. Oplysninger herom kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside i de basisanalyser, der udarbejdes forud for vandområdeplanerne.

I dette område er der 11 store søer over 5 ha, tre søer er kortlagt som naturtypen lobeliesø (3110), en sø er kortlagt som søbred med småurter (3130), to søer er kortlagt som kransnålalgesø (3140), en sø er kortlagt som brunvandet sø (3160) og fire søer kan ikke naturtype bestemmes. Nedenfor gennemgås de søer hvor naturtypen er kendt. Alle søer over 5 ha er omfattet af vandområdeplanerne og man kan læse mere om dem på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Kokkær Vand

Kokkær Vand er en lavvandet sø på 5,1 ha og har en maxdybde på 0,7 m. Søen er kortlagt som en lobeliesø (3110). Søen har en meget karakteristisk vegetation bestående af tvepibet lobelie, sortgrøn og gulgrøn bransenføde. Der er i alt registreret 14 plantearter i søen. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for Kokkær Vand er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en ringe økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton.

Det Store Vand

Det Store Vand er en lavvandet sø på 9 ha og har en maxdybde på 0,7 m. Søen er kortlagt som en lobeliesø (3110). Der er registreret 16 plantearter i søen bestående bl.a. af tvepibet lobelie og sortgrøn bransenføde. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for Det Store Vand er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en ringe økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton.

Tormål

Tormål er en lavvandet sø på 20 ha og har en max dybde på ca. 1 m. Søen er kortlagt som en lobeliesø (3110) og har en meget artsrig vegetation. Der er registreret 27 plantearter i søen bestående af bl.a. tvepibet lobelie, strandbo og pilledrager. Fiskebestanden i søen er knap så artsrig da her kun er registreret tre fiskearter bestående af aborre, gedde og skalle hvoraf aborre er den mest dominerende. Miljømålet for Tormål er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en høj økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton, fisk og vandplanter.

Sokland

Sokland er en sø på 14,5 ha med en maxdybde på 1,7 m og er kortlagt som en søbred med småurter (3130). Der er registreret 19 plantearter i søen bl.a. strandbo og flydende kogleaks. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for Sokland er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en moderat økologisk tilstand, da støtteparametrene ikke understøtter en god økologisk tilstand.

Vandet Sø

Vandet Sø er den største og dybeste sø i området, den er 478 ha og har en maxdybde på over 20 m. Søen er kortlagt som en kransnålgesø (3140). Vegetationen i søen er meget artsrig og der er registreret 47 plantearter bestående af bl.a. 11 arter af kransnålgalger og 11 arter af vandaks. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for Vandet Sø er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en moderat økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton.

Nors Sø

Nors Sø er den anden største sø i området, der er 351 ha og har en maxdybde på ca. 20 m. Søen kortlagt som en kransnålgesø (3140). Vegetationen i søen er meget artsrig og der er registreret 49 plantearter bestående af bl.a. 11 arter af kransnålgalger og 11 arter af vandaks. Søen har ligeledes en artsrig fiskebestand og der er registreret ni fiskearter i søen. Aborre, skalle og hork udgør største delen af fiskebestanden hvoraf aborre er den mest dominerende. Miljømålet for Nors Sø er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en moderat økologisk tilstand på grund af indholdet af miljøfremmede forurenende stoffer.

Hykær

Hykær er lavvandet sø på 18 ha og har en maxdybde på 1,3 m. Søen er kortlagt som en brunvandet sø (3160) og har derfor en relativ artsfattig vegetation. Der er registreret 13 plantearter i søen bestående af bl.a. strandbo, tvepibet lobelie og kortsporet blærerod. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for Hykær er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en moderat økologisk tilstand, da støtteparametrene ikke understøtter en god økologisk tilstand.

3.3 Områdets vandløbsnatur

I Danmark findes der to vandløbshabitatnaturtyper: "Vandløb med vandplanter" og "Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter". Specielt den første naturtype er vidt udbredt i de danske vandløb, og langt de fleste vandløbsstrækninger vil kunne henføres til denne naturtype. Den anden naturtype er meget sjældent forekommende, og naturtypen vil oftest kun registreres på korte vandløbsstrækninger, normalt i perioder med lav vandstand, hvor naturtypens karakteristiske arter vil kunne etablere sig langs de mudrede vandløbsbredder. I år med dårlige vækstbetingelser eller høj vandstand kan naturtypen helt mangle.

I NOVANA-programmet er de to vandløbsnaturtyper kortlagt i vandløb i de habitatområder, hvor naturtyperne indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Der er endnu ikke i NOVANA-programmet udviklet et tilstandssystem til vandløbsnaturtyperne. Der vil således alene blive omtalt naturtypernes aktuelle forekomst på de kortlagte vandløbsstationer i områderne. Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at udtale sig om vandløbsnaturtypernes udbredelse i vandløbene. Kortlægningen er foretaget i de vandløb, der er omfattet af vandområdeplanerne, hvor der også kan findes flere oplysninger om vandløbenes økologiske tilstand.

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	9,1

Tabellen viser længden af de kortlagte vandløbsnaturtyper.

I dette område findes der ca. 10,7 km vandløb, der er omfattet af vandområdeplanen for Jylland og Fyn. Habitatnaturtypen vandløb med vandplanter (3260) er registreret på 9,1 km i Nors Å.

4. Områdets habitatarter

I NOVANA-programmet overvåger Miljøstyrelsen forekomst og udbredelse af en lang række arter. Forekomst af de overvågede arter i dette habitatområde er beskrevet nedenfor.

Overvågningsmetoderne er tidligere beskrevet i basisanalysens afsnit om datagrundlag. Inden for området er der desuden foretaget kortlægning af egnede levesteder for enkelte arter. For de arter, der lever i søer, er kortlægningen foretaget ved registrering af relevante biologiske og strukturelle forhold i områdets småsøer. Artskortlægning kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

Liden najade

Liden najade er knyttet til kalkrige søer og har været kendt i 3 danske søer indenfor den atlantiske region. I dag kendes arten kun fra Nors Sø i Natura 2000-område. Arten er en lille undervandsplante og dermed en ringe konkurrenceevne i forhold til andre vandplanter. I det nationale overvågningsprogram 2004-2011 er bestanden af liden najade i Nors Sø blevet overvåget 4 gange. Overvågningen foretages bl.a. ved at opgøre bestandens udbredelse i m² og ved at anslå bestandsstørrelsen ud fra en dækningsgradsanalyse. Udbredelsen og bestandsstørrelsen af liden najade i Nors Sø steg i perioden 2004-2006, hvorefter arten ikke blev fundet i 2009. I forbindelse med den seneste overvågning er arten overvåget i 2018 og fundet i to områder i Nors Sø.

I dette Natura 2000-område er arten senest overvåget i 2018, hvor arten blev eftersøgt i 5 mindre områder i den østlige del af Nors sø. Arten er fundet i to af områderne. Der er registreret en lav dækningsgrad for liden najade i de to områder samt begrænsede spirings- og voksemuligheder for arten pga. tætte bevoksninger med andre vandplanter. I perioden 2004-2012 er arten overvåget i 2004, 2006, 2009 og 2012. I årene 2004-2006 så arten ud til at være i fremgang. I 2009 blev arten ikke fundet i søen, men blev atter fundet i 2012, om end i mere begrænset omfang. Ved overvågningerne fra 2004-2012 blev det ligeledes rapporteret, at tætte bevoksninger af andre vandplanter generelt medførte dårlige spirings- og vækstmuligheder for liden najade. Sammenlignet med overvågningsperioden 2004-2012 vurderes det, at forekomsten i Nors sø er stabil, men at der begrænsede spirings- og voksemuligheder for arten i området pga. tætte bevoksninger med andre vandplanter.

Fund af liden najade i området.

Stor vandsalamander

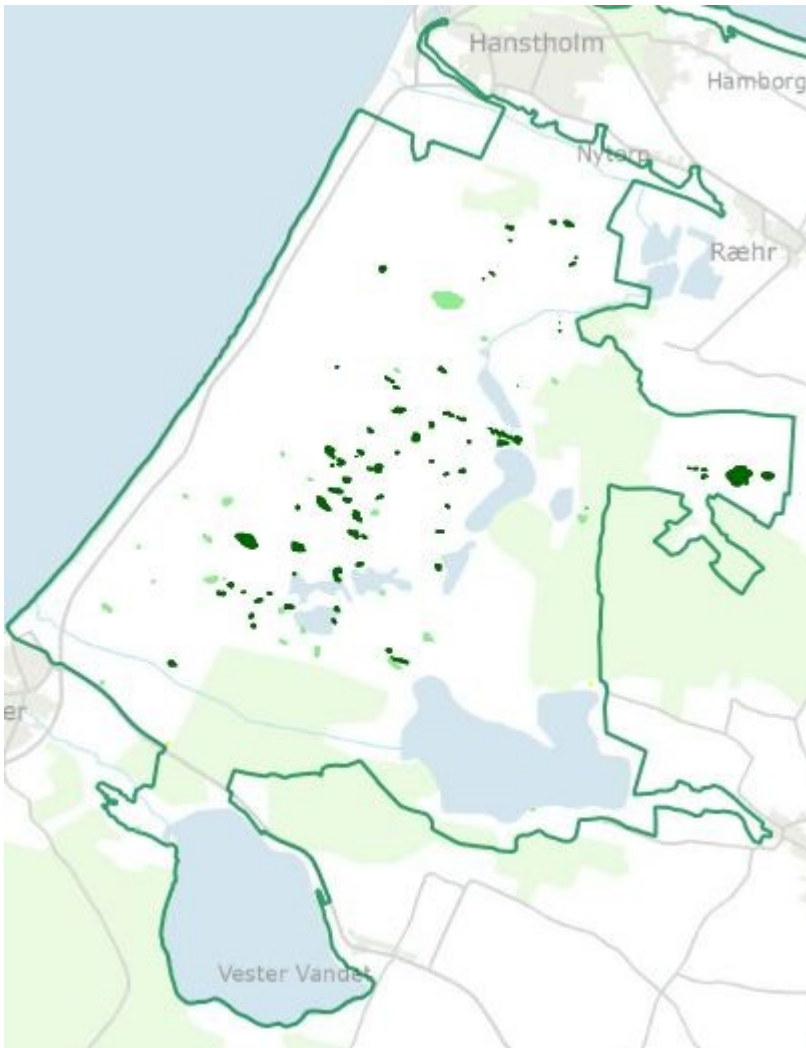
Stor vandsalamander yngler i vandhuller af varierende størrelse, og det er ikke ualmindeligt at finde den i vandhuller, der er mindre end 100 m². Arten er følsom overfor eutrofiering og overskygning af vandhullerne. Arten er også afhængig af rastelokaliteter i umiddelbar nærhed af vandhullerne, hvor der er gode skjulesteder. Rastestederne er oftest knyttet til skov og menneskeboliger. Det er ikke på nuværende tidspunkt muligt at estimere den samlede danske bestand af stor vandsalamander, men der er ikke umiddelbare tegn på, at arten har været i tilbagegang i perioden 2011-2019. I søer med udbredte fiskebestande har stor vandsalamander og andre paddearter normalt vanskelige livsbetingelser.

I Natura 2000-område nr. 24 er stor vandsalamander registreret 5 steder i overvågningsperioden 2013-2019. Arten er ikke registreret i området under levestedskortlægningen eller overvågningen i perioden 2004-2012. Det vurderes, at arten benytter området i større grad end illustreret af overvågningen, og ud fra områdets karakter med mange næringsfattige småsøer uden forekomst af fisk, vurderes der at være gode muligheder for artens fortsatte forekomst i området.

Fund af stor vandsalamander i området.

Indenfor området er der kortlagt 104 levesteder for stor vandsalamander. Placeringen af disse ses af nedenstående kort. Ved kortlægning af levesteder, har der været fokus på registrering af søer og de væsentligste parametre, der beskriver hvorvidt de enkelte småsøer er i en tilstand der opfylder stor vandsalamanders krav til levesteder, eller modsat hvilke forhold der gør at de enkelte søer ikke lever op til artens krav til levesteder.

Tilstand af kortlagte levesteder for stor vandsalamander. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den grønne streg angiver habitatområdets grænse.

Odder

Odderen lever i tilknytning til vandområder, og findes i såvel stillestående som i rindende vand. Arten kan findes i både saltvand og ferskvand, og foretrækker især uforstyrrede vandløb, søer, moser og fjordområder, med gode skjulesteder i form af tæt vegetation. Odderens udbredelse i Danmark er blevet overvåget på landsplan i det nationale overvågningsprogram i 2004, 2011-2012 og seneste igen i 2017. Arten blev i 2017 fundet i 332 10x10 km kvadrater mod hhv. 293 og 251 i 2011-2012 og 2004. Samlet set har odderen øget sin udbredelse markant over de ca. 15 år den er overvåget i NOVANA-programmet, og har nu etableret en egentlig ynglebestand både på Fyn og i Vestsjælland. Hvis bestanden på Sjælland på lang sigt skal sikres er det afgørende, at arten formår at genkolonisere de egnede levesteder mod sydøst.

I dette Natura 2000-område er odder senest overvåget i 2017. Her blev der registreret spor/ekskrementer efter odder på 3 lokaliteter i området, i sydenden af Bleg Sø, i Nors å nær afløbet fra Nors sø samt ved Klitmøller å nær afløbet fra Vandet sø. I overvågningsperioden 2004-2012 blev der fundet spor af odder fundet på de samme lokaliteter. På baggrund af områdets karakter med små vandløb, søer og uforstyrrede skjulesteder, og da odder er vidt udbredt i Thy, vurderes det, at arten benytter området i langt større grad end illustreret ved overvågningen, og at der er en stabil forekomst af odder i området. Der vurderes ikke umiddelbart at være aktuelle trusler for artens forekomst i området.

Fund af odder i området.

Figuren viser tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

Det ses af figuren, at 102 af de 104 søer, der er kortlagt som levesteder for stor vandsalamander, har en god-høj naturtilstand, heraf er 74 af søerne i høj tilstand. Søerne i god-høj tilstand er vurderet til at være næringsfattige, have ingen eller meget lav grad af skyggepåvirkning fra træer og buske, og generelt en høj dækning af undervandsvegetation. Disse søer vurderes at være velegnede levesteder for stor vandsalamander. Afgørende er også, at alle de kortlagte søer i god-høj tilstand er uden tegn på fisk. I søer med udbredte fiskebestande har stor vandsalamander og andre paddearter normalt vanskelig livsbetingelser. Der er registreret to søer i moderat tilstand i området. Den ene ligger ned til Nors sø sydøst for Isbjerg, og er bl.a. præget af skyggepåvirkning fra træer og buske. Den anden sø ligger lige vest for Vilsbøl Klitplantage, og er bl.a. vurderet til at være næringspåvirket. Der er ikke registreret fisk i de to søer.

På baggrund af de mange kortlagte søer i god-høj tilstand vurderes der at være gode forudsætninger for en stabil bestand af stor vandsalamander i dette område. Der vurderes således ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området. De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Miljøstyrelsens MiljøGis.

5. Områdets fuglearter

De fuglearter, der indgår i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag, er kort beskrevet nedenfor. Overvågningsmetode er beskrevet tidligere under basisanalysens dataafsnit.

Resultaterne fra NOVANA-programmets fugleovervågning ses i tabellerne under henholdsvis yngle- og trækfuglene neden for. For mere detaljeret beskrivelse af overvågningsmetode og resultater for de enkelte arter henvises til de tekniske anvisninger på DCE Aarhus Universitets hjemmeside. Artskortlægning kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

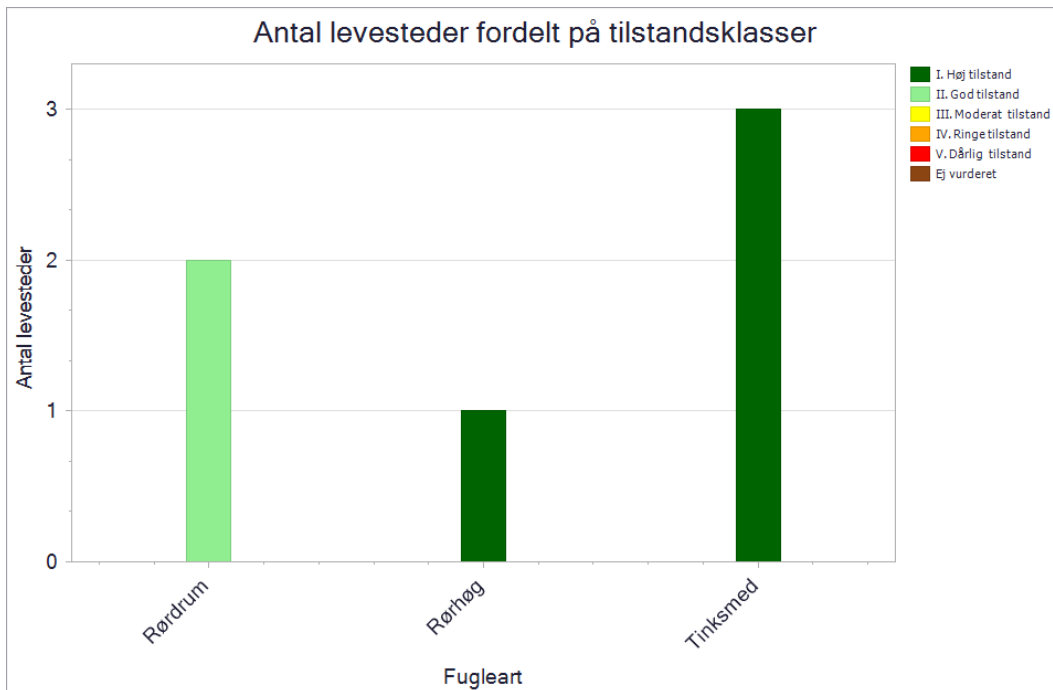
5.1 Ynglefugle

Fuglebeskyttelsesområde 22 - Hanstholm Reservatet

Ynglefugle 2004-2012										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Rørdrum		1	2			1				
Rørhøg										
Trane		7	6	8		3		9		
Hjejle	0			1	0	0		0	0	
Tinksmed		31		54		55		48		
Natravn										
Rødrygget tornskade										

Ynglefugle 2013-2019							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rørdrum	1				0		1
Rørhøg							1
Trane		10			11		9
Hjejle	0	0	0	0	0		0
Tinksmed			47		65		62
Natravn							18
Rødrygget tornskade							6

Føremkomst af ynglefugle på udpegningsgrundlaget. Antal ynglepar optalt ved NOVANA-overvågningen 2004–2019. Årene 2017-19 indgår i det igangværende overvågningsprogram. Der er alene medtaget data indsamlet af Miljøstyrelsens NOVANA-program.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

Rørdrum

Rørdrum er tæt knyttet til lokaliteter med store vanddækkede rørskove ved søer, fjorde og vandløb. Arten er overvejende standfugl, men kan trække mod sydvest i forbindelse med strenge vintre. I begyndelsen af 1970'erne ynglede der 10-20 par i Danmark, men sidenhen er såvel ynglebestanden som udbredelsen øget markant. Ynglebestanden blev midt i 1990'erne opgjort til maksimalt 200 ynglepar, og bestanden har været stigende siden da. Rørdrum findes nu ynglende over hele Danmark. I NOVANA-programmet overvåges rørdrum af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor den indgår i områdernes udpegningsgrundlag. Rørdrum er senest overvåget i 2017 og 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 22 blev der i forbindelse med den seneste overvågning i 2019 konstateret en paukende rørdrum i rørsumpen ved den nordvestlige ende af Vandet Sø. Tidligere opholdte enkelte fugle sig i de smalle rørskove ved Nors Sø. Artens foretrukne habitat er store vanddækkede rørskove, hvilket kun findes meget spredt i områderne ved Nors- og Vandet Sø. Rørskovene er samtidig meget små og åbne, og det vurderes, at arten har svært ved at etablere en fast ynglebestand i området.

Der er kortlagt to levesteder for rørdrum inden for dette fuglebeskyttelsesområde, et ved den sydvestlige ende af Nors Sø og et ved den nordvestlige ende af Vandet sø. Begge levesteder er beregnet til at være i god tilstand, hvilket bl.a. skyldes at der er registreret gode hydrologiske forhold på arealerne. Begge levesteder er dog kendetegnet ved relativt åbne, små rørskovsarealer, hvor arten er mere udsat overfor prædation fra ræv og andre rovdyr.

Med områdets åbne kystlandskab og kun begrænsede ynglemuligheder i form af tætte rørskovsarealer, vurderes det, at arten sandsynligvis aldrig vil blive en fast ynglefugl i området.

Tilstand af kortlagte levesteder for rørdrum. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Rørhøg

Rørhøg yngler primært i vådområder med veludviklede rørskove og fouragerer desuden ofte over dyrkede marker, enge og græsarealer. Den samlede danske ynglebestand blev i 1980'erne opgjort til ca. 600 ynglepar. Ynglebestanden er siden vokset en smule, og det vurderes at den danske ynglebestand er nogenlunde stabil. Arten er trækfugl og den danske bestand overvintrer i Middelhavsområdet og i Afrika syd for Sahara. Rørhøg er almindeligt forekommende i store dele af landet, hvor den kan finde egnede ynglelokaliteter. Der er næppe større trusler mod rørhøg herhjemme, og artens bestandsudvikling og udbredelse synes at være i en mindre fremgang. I NOVANA-programmet overvåges rørhøg af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af rørhøg blev senest overvåget i 2019.

Arten er ny på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 22, og blev for første gang overvåget i dette område i 2019, hvor der blev registreret et ynglepar ved Vandet Sø. De registrerede ynglepar ses ofte i umiddelbar nærhed af paukende rørdrummer, og de to rørskovsarter synes i et vist omfang at foretrække de samme områder af rørskoven.

Der er kortlagt et levested for rørhøg i den nordvestlige ende af Vandet sø. Levestedet er beregnet til at være i høj tilstand, og er karakteriseret ved at være uforstyrret og med ganske våde jordbundsforhold.

Områdets store sammenhængende våde naturtyper giver gode ynglemuligheder for arten, og lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst.

Tilstand af kortlagt levested for rørhøg. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Trane

Trane yngler i Danmark i mere eller mindre åbne, uforstyrrede moser, hedemoser og andre vådområder. I de seneste år er den også registreret ynglende på selv meget små lokaliteter, hvor den kan have sin rede uden forstyrrelse fra rovdyr. Tranen forsvandt fra Danmark som ynglefugl i midten af 1800-tallet. I 1980 var der et enkelt dansk ynglepar og frem til ca. år 2000 var bestanden forholdsvis lille. Herefter er der konstateret en markant fremgang i antallet af ynglende traner, og det vurderes at bestanden fortsat er stigende. Danske traner er overvejende trækfugle, som overvintrer i Spanien, men i milde vintre kan nogle fugle overvintrer her i landet. Arten er i dag udbredt i stort set hele landet, omend der fortsat kun findes kun få ynglepar på øerne. I NOVANA-programmet overvåges trane af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor den indgår i områdernes udpegningsgrundlag. Trane er senest overvåget i 2017.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 22 har bestanden af trane været i fremgang i overvågningsperioden 2004-2019, og afspejler således den generelle fremgang for arten på landsplan. Trane ynglede i Hanstholm Reservatet i 2019 med 9 par, hvor den placerede reden i de mange hedesøer i den centrale del af området. Bestanden i området har siden 2011 været stabil omkring 9-11 par, og

områdets ynglekapacitet for arten må være tæt på opfyldt for den centrale del. Arten har dog stadigvæk mulighed for at udvide bestanden til randområderne. Områdets store sammenhængende våde og tørre naturtyper giver gode yngle- og fourageringsmuligheder for arten. Lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst.

Hjejle

Hjejle yngler i Danmark i åbne, uforstyrrede tørre og træløse heder med lav hedevegetation. Arten er trækfugl, som overvintrer i Vesteuropa. Den danske ynglebestand af hjejle tilhører den delbestand, der ofte betegnes lavlandshjejler. Hjejlen yngede i 1800-tallet talrigt især på de jyske heder. Arten er siden gået stærkt tilbage. I første omgang pga. opdyrkning af heden. Da der stadig findes store velegnede hedearealer i Nord- og Vestjylland, har der givetvis også været andre faktorer der har haft indvirkning på artens tilbagegang. De seneste årtier er arten kun konstateret ynglende med års mellemrum og altid kun med et enkelt par på ganske få lokaliteter i landet. Den vurderes på den baggrund, at hjejle er meget tæt på at forsvinde som dansk ynglefugl. I NOVANA-programmet overvåges hjejle af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af hjejle blev senest overvåget i 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 22 yngede hjejle meget uregelmæssigt på de store hedearealer i området. Arten er senest registreret ynglende i 2007, hvor to fugle udviste yngleadfærd i juni måned. Hjejle er meget afhængig af lav vegetation på ynglepladsen og vil samtidig gerne have græsdækkede marker eller enge i nærheden til fouragering. Området afspejler således den generelle tilbagegang for arten på landsplan, og det må formodes, at arten er forsvundet fra området. Områdets store sammenhængende våde og tørre naturtyper giver gode ynglemuligheder for arten, og lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst.

Tinksmed

Tinksmed er i Danmark tæt knyttet til næringsfattige hedemoser med småsøer og kær på store heder. Arten er trækfugl, som overvintrer i Afrika. Den var tidligere en ret almindelig ynglefugl i Jylland, men er i gennem 1900-tallet gået stærkt tilbage, og forekommer nu alene i Vest- og Nordvestjylland. Samlet set har den danske bestand været i fremgang i overvågningsperioden 2004-2011, men artens udbredelse indskrænkes og bestanden af tinksmed er i helt overvejende grad koncentreret til de våde hedeområder i Thy, mens de få resterende bestande på tre andre jyske hedeområder generelt er i tilbagegang, og arten er på disse lokaliteter i fare for helt at forsvinde herfra. Det vurderes, at en trussel for arten kan være tilgroning af de næringsfattige heder. Det vurderes dog ikke at udgøre et væsentligt problem på de fleste af de kendte ynglepladser, men meget tyder også på, at den er udsat for trusler på artens overvintringslokaliteter i Afrika, da dens tilbagegang ikke alene kan forklares med forholdene på artens ynglepladser i Danmark. I NOVANA-programmet overvåges tinksmed af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af tinksmed blev senest overvåget 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 22 har bestanden af tinksmed overordnet set været i fremgang i perioden 2004-2019. Bestanden blev i firserne opgjort til ca. 25 par og i slutningen af 1990'erne var bestanden gået frem til ca. 40 par. I den tidligere overvågningsperiode 2004-2012 har bestanden været rimelig stabil på ca. 50 par. I perioden 2013-2019 er bestanden steget til ca. 60 par, hvilket gør området til det absolutte kerneområde for arten på landsplan. Arten yngler i kanten af søer og oversvømmede arealer og er afhængig af en høj vandstand i yngletiden. I tørre år udgør de potentielle ynglepladser udelukkende en smal zone umiddelbart omkring de oversvømmede klitlavninger. Ligeledes er arten afhængig af at tilgroning med bjerg fyr og andre træer ikke øges. I 2019 yngede arten primært i den centrale del af reservatet i en cirkel fra Store Vand til Lille Gråvær og Tormål. Enkelte par blev dog også registreret i den nordlige del af reservatet og 3 par yngede ved de isolerede søer ved Kokkær Vand.

Der er kortlagt 3 levesteder for tinksmed i den centrale del af Hanstholm Reservatet, der alle er beregnet til at være i høj tilstand. Levestederne er kendetegnet ved god hydrologi og store vandflader med passende vegetationshøjde langs bredzonen. Levestederne har desuden få høje strukturer og en meget lav menneskelig forstyrrelse. Områdets store sammenhængende våde naturtyper giver gode ynglemuligheder for arten, og lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst.

Tilstand af kortlagt levested for tinksmed. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Natravn

Natravn yngler i Danmark helt overvejende på heder med spredt bevoksning af fyrretræer og i åbne fyrre- og nåleskove på sandet jordbund. Den danske ynglebestand blev i perioden 2010-12 opgjort til knap 500 ynglepar. Arten er trækfugl der overvintrer i Øst- og Sydafrika. Natravn er udbredt især i den vestlige og nordlige del af Jylland. Der findes desuden mindre ynglebestande især i Nordsjælland og på Bornholm. På baggrund af artens valg af ynglested vurderes der ikke at være egentlige trusler mod den i Danmark. I NOVANA-programmet overvåges natravn af Miljøstyrelsen hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af natravn blev for første gang overvåget i NOVANA-programmet i 2018.

Arten er ny på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 22 og blev for første gang overvåget i dette område i 2019, hvor der blev registreret 18 ynglepar. Der blev registreret 7 ynglepar i Vilsbøl Klitplantage og 11 ynglepar i Tved Klitplantage.

På baggrund af artens forholdsvis beskedne krav til ynglehabitat vurderes der at være store arealer med velegnede levesteder på sandet, tør bund med lysåben nåletræsbevoksning i dette fuglebeskyttelsesområde. Som det er tilfældet for arten på nationalt plan, vurderes der at være gode muligheder for at arten fremover kan fastholde eller evt. øge ynglebestanden yderligere. Der vurderes på den baggrund ikke at være lokale trusler for arten i dette område.

Rødrygget tornskade

Rødrygget tornskade yngler i en række mere eller mindre lysåbne naturtyper, herunder heder, overdrev, ryddede eller stormfaldne skovområder, ådale under tilgroning m.fl. Den danske ynglebestand blev i 1990'erne opgjort til 1500-3000 ynglepar, og det vurderes at bestanden fortsat er på samme niveau. Arten er trækfugl, der overvintret i Øst- og Sydafrika. Arten er vidt udbredt i alle dele af Danmark. Udbredelsen synes at være nogenlunde stabil. De seneste år har vist, at visse fuglebeskyttelsesområder som fx Hulsig Hede i Nordjylland og Gribskov i Nordsjælland med en målrettet indsats viser sig at huse store og tætte ynglebestande. Det er vanskeligt at udtale sig sikkert om bestandsudviklingen samlet set i Danmark, men antagelig er den nogenlunde stabil. I NOVANA-programmet overvåges rødrygget tornskade af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af rødrygget tornskade blev for første gang overvåget i NOVANA-programmet i 2018.

Arten er ny på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 22 og blev for første gang overvåget i dette område i 2019, hvor der blev registreret 6 ynglepar. Der blev registreret fire ynglepar i Vilsbøl Klitplantage, et ynglepar ved Kvadderkjær og et ynglepar i Tved Klitplantage.

På baggrund af områdets karakter med mange lysåbne arealer og skovlysninger med spredte vedplanter, tørvebund og græssende dyr vurderes der at være forudsætninger for en stabil bestand i området. Der vurderes ikke umiddelbart at være aktuelle trusler for artens yngleforekomst i området.

5.2 Trækfugle

Fuglebeskyttelsesområde 22 - Hanstholm Reservatet

Trækfugle 2004-2017									
	2004 - 2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sædgås	515	200			0			0	0
Kortnæbbet gås		0			0			0	0

Trækfugle på udpegningsgrundlaget i dette fuglebeskyttelsesområde. Trækfuglearterne antal er optalt i NOVANA-programmet. I perioden 2004-2009 vises den største forekomst gennem perioden. For perioden 2010-2017 vises der årlige data.

Sædgås

Den danske bestand af sædgås består af to forskellige racer – tajgasædgås og tundrasædgås. Der skelnes ikke mellem disse to racer i de fuglebeskyttelsesområder hvor arten indgår i områdenes udpegningsgrundlag. Tajgasædgås forekommer nogle få steder i Jylland, hvor størstedelen oftest træffes i Lille Vildmose-området, og noget færre fugle i Thy. En del af fuglene i Lille Vildmose foretager under koldere perioder med sne og is hyppige afstikkere til Nørreådal og Tjele Langsø øst for Viborg. Tajgasædgås forekommer desuden i den østlige del af Danmark, hvor de ofte

forekommer i blandede flokke med tundrasædgås. Det formodes, at den lille bestand i Nord- og Midtjylland er en selvstændig, adskilt bestand fra de tajgasædgæs der træffes andre steder i landet. Tundrasædgås var tidligere sjælden i Danmark, men har efter 2000 visse år optrådt i større flokke hovedsageligt i Østdanmark. Sædgås optælles ved midvinter i januar enten ved ud- eller indflyvning til eller fra overnatningspladserne eller på fourageringslokaliteterne. Bestandene af sædgås har fluktueret gennem årene. Det vurderes af DCE Aarhus Universitet, at den samlede trækvejsbestand af tajgasædgås har udvist en vis tilbagegang, hvilket har betydet en nedgang i den overvintrendes bestand af i Danmark. Den danske bestandsnedgang kan også ses i lyset af lune vintre, der betyder, at flere gæs overvintre i Sverige. Den internationale flyway-bestand af tundrasædgås har været stabil eller voksende. I Danmark har bestandsforekomsten været fluktuerende siden 2005. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor sædgås som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 22 har bestanden af sædgås være meget ustabil i optællingsperioden 2004-2017. Sædgås benytter periodisk søerne i Hanstholm Reservatet som overnatningsplads, hvilket ikke fremgår af overvågningsprogrammet i perioden 2004-2017, hvor arten er optalt på artens fourageringsområder. Systematiske overnatningstællinger ved større vandområder er indført i overvågningsprogrammet fra 2017 og frem. Det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om artens aktuelle forekomst i området. Områdets karakter med flere store åbne vandflader tilgodeser generelt arten, og der vurderes således ikke umiddelbart at være trusler for artens lokale forekomst.

Kortnæbbet gås

Kortnæbbet gås yngler på Svalbard og overvintre i Nordvesteuropa bl.a. Danmark, hvor den ofte ses fouragerende på marker og enge, overvejende i Vest- og Nordjylland, men de seneste år er arten i stigende grad registreret i Østdanmark, bl.a. på Sydfalster. Antallet af kortnæbbet gås er gennem en lang årrække blevet optalt ved midvintertællinger i januar og fra 2004 også om foråret i marts. Bestanden af kortnæbbet gås har set i et længere perspektiv været stigende. De betydelige år-til-år udsving skyldes givetvis især forskelle mellem vinterens hårdhed og snefald. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor kortnæbbet gås som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Kortnæbbet gås benytter periodisk søerne i Hanstholm Reservatet som overnatningsplads, hvilket ikke fremgår af overvågningsprogrammet i perioden 2004-2017, hvor arten er optalt på artens fourageringsområder. Systematiske overnatningstællinger ved større vandområder er indført i overvågningsprogrammet fra 2017 og frem. Det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om artens aktuelle forekomst i området. Områdets karakter med flere store åbne vandflader tilgodeser generelt arten, og der vurderes således ikke umiddelbart at være trusler for artens lokale forekomst.

6. Indsatser i området

Der er en 6-årig (12-årig for skovbevoksede fredskovpligtige arealer) rullende planlægning og gennemførelse af indsatserne i Natura 2000-områderne. Der udarbejdes først basisanalyser med faktuel viden om området. Disse følges op af Natura 2000-planer med beskrivelse af mål og indsatser. Herefter udarbejdes handleplaner, hvorefter der gennemføres indsatser for at nå de mål, der er sat i planerne. Det betyder, at der udarbejdes basisanalyser til den næste generation af planer, mens indsatserne for at opfylde den gældende plan er ved at blive gennemført.

Den anden generation af Natura 2000-planer blev udsendt i april 2016, de opfølgende handleplaner udkom i 2017, og gennemførelse sker frem mod udgangen af 2021. Statslige lodsejere har enten udarbejdet særlige drifts- og plejeplaner eller har andre forvaltningsplaner, som opfylder Natura 2000-planernes krav til indsats

I forhold til indsatserne i første planperiode (2010-2015) har både Naturstyrelsen og Forsvaret orienteret om, at de indsatser, som skulle gennemføres på deres arealer, er gennemført. I forbindelse med udarbejdelse af handleplaner for 2016-2021, har kommunerne redegjort for gennemførte indsatser beskrevet i første planperiode i forhold til deres myndighedsområde. Kommunernes redegørelse for dette område kan ses i bilag 1. I kommunernes redegørelse lægges der vægt på de indsatser, der ikke har været finansieret via Landdistriktsprogrammet eller andre tilskudsordninger.

Indsatsen efter den gældende plan (2016-2021) er ikke nødvendigvis afspejlet i de data, der ligger til grund for denne basisanalyse, dels fordi flere af indsatserne endnu ikke var igangsat ved gennemførelsen af dataindsamlingen (dataindsamling i perioden 2016-2019), og dels fordi naturens økologiske træghed medfører, at resultatet i naturtilstanden i de fleste tilfælde først kan erkendes efter en årrække. Hertil kommer, at en række plejekrævende naturtyper er afhængige af en fortsat indsats.

I den anden generation af Natura 2000-planer blev der fokuseret på indsatser, der kan sikre områdernes robusthed samt sammenkædning af naturarealer. Dette var en overbygning på de første Natura 2000-planer der fastlagde rammerne for en række grundlæggende handleplaniltag, som fx rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag som fx græsning. LIFE-projekter, projekter og indsatser med tilskud fra landdistriktsordningerne (LDP) og andre tilskudsordninger samt kommunale/statslige projekter bidrager til at gennemføre både første og anden Natura 2000-plan.

For de skovbevoksede fredskovpligtige arealer, der følger en 12-årig cyklus, løber første planperiode fra 2010 og frem til 2021. Første planperiode er således endnu ikke afsluttet for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer. Miljøstyrelsen har udarbejdet en redegørelse for den foreløbige status for de gennemførte indsatser beskrevet i første planperiode (bilag 2). Derudover kommer også Naturstyrelsens indsats i forhold til urørt skov og biodiversitetsskov.

I nedenstående tabel ses et overblik over de tiltag, der er igangsat eller gennemført i perioden 2010-2019 i området, og som er finansieret via landdistriktsprogrammet eller anden tilskudsordning. Der kan være ansøgt om flere typer af indsats på det samme areal. Dette gør sig specielt gældende i forbindelse med igangsætning af naturpleje – fx både rydning og forberedelse til græsning med hegnssætning. Ordningerne Rydning, Forberedelse til afgræsning, Hydrologi, afgræsning samt sammenhæng har været specielt rettet mod Natura 2000-områder. Øvrige ordninger har været landsdækkende. Tabellen viser alene de arealer, der ligger i Natura 2000-

områder (både dem, der har været udpeget i hele perioden og de nye, der er kommet til med grænsejusteringen i 2018.)

Type af indsats	Sum af Areal i ha
Forberedelse til afgræsning	342
Græsning/slæt	908
Lavbundsprojekter, Etableret	
Lavbundsprojekter, Forundersøgelse	
Hydrologiprojekter, Etableret	
Hydrologiprojekter, Forundersøgelse	
Natur og Miljø-projekter, etablering og genopretning	
Rydningprojekter	0
Sammenhængende arealer	
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	
Urørt skov	
Alle indsatser samlet	1.001

Tilskud til naturforbedring og naturpleje i området. Der kan være flere typer af indsats på det samme areal.

I Natura 2000-området er der indgået aftaler om tilskud til naturforbedring på betydelige arealer. Den primære naturplejeindsats har været tilsagn om midler til afgræsning på ca. 908 ha. Der er desuden givet tilsagn til forberedelse til afgræsning på ca. 342 ha og et rydningsprojekt på ca. 1 ha. Området har været en del af LIFE-projektet "LIFE Sårbar natur langs vestkysten" (2013-2018). Projektet har haft hovedfokus på at forbedre naturtilstanden i klitnaturtyper langs den danske vestkyst, samt at forbedre leve- og yngleforsørene for en række af fugle- og paddearter. Dette skal opnås ved at genoprette naturlig hydrologi, rydde invasive arter af nåletræer samt rynket rose, rydning af vedplanter, etablering af fugleøer og indføre græsning for at sikre naturtyperne forbliver lysåbne. Projektet dækker flere Natura2000-områder og har i løbet af den 6 årige projektperiode er der på landsplan forbedret hydrologi på næsten 300 ha., ryddet ca. 250 ha nåletræer og 38 ha rynket rose, ryddet ca. 100 ha vedplanter, etableret seks fugleøer i størrelser fra 500-20.000 m² og etableret græsning på 44 ha.

I Hanstholm Reservatet og Hanstholm knuden har der være fokus på hydrologi, fjernelse af invasive nåletræer, bekæmpelse af rynket rose med biorotor, afgræsning og rydning af skov. Området har også været en del af LIFE-projektet "Life Overdrev II" (2010-2013). Projektet har haft hovedfokus på at forbedre og udvide truede overdrevsnaturtyper inden for Natura 2000- områder, blandt andet ved hjælp af afgræsning og rydning. Der blev lavet naturforbedrende aktiviteter på ca. 300 ha overdrevsnaturtyper. Der blev yderligere skabt forbedrede levesteder for strandtudse, stor vandsalamander, løvfrø og springfrø. Projektet dækker flere Natura2000-området og har i løbet af en 3 årige projektperiode på landsplan ryddet 115 ha opvækst af buske og træer, 4 ha plantage, opsat 24 km hegn til afgræsning, oprenset og etableret 25 vandhuller samt etablering af adskillige publikumsfaciliteter.

I Hanstholm Nord og Syd er der særligt fokus på habitatnaturtyper med kalkoverdrev (6210) og klithede (2140). I området er der ryddet krat samt rynket rose og opsat hegn til vedvarende græsning af den sydlige kalkskrænt.

Endelig er der vedtaget en forvaltningsplan for forvaltning af mink, mårhund og vaskebjørn i Danmark. Målet er at reducere skader forvoldt af de tre invasive rovdyr primært på populationer af kolonirugende og jordrugende fuglearter og sekundært på mindre pattedyr. Indsatsområderne ligger primært indenfor Natura 2000-områderne.

6.1 Indsatser i vandplaner

Med vandområdeplanerne og de tilhørende indsatsprogrammer gennemføres indsatser til opfyldelse af vandplanlægningens mål om god økologisk tilstand i vandløb, søer og kystvande. Disse indsatser bidrager tillige til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen for området. Vandområdeplanerne for 2015-2021 og de tilhørende bekendtgørelser med miljømål og indsatsprogrammer findes på Miljøstyrelsens hjemmeside. De konkrete indsatser, der skal gennemføres i planperioden 2015-2021, er sammenfattet i vandområdeplanernes kapitel 6.

Vandområdeplanernes indsatser omfatter både forebyggelse af yderligere forringelser, fx ved regulering af lokale kilder til forurening og genopretning af god tilstand, fx ved genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. Kommunerne har ansvaret for gennemførelse af den del af indsatsen, som omfatter spildevandsudledninger og de fysiske forhold i vandløb og søer, herunder restaurering. Kommunerne skal koordinere indsatsen i de kommunale Natura 2000-handleplaner og Natura 2000-skovhandleplaner med indsatsen for vådområder og andre naturtyper, der med hensyn til deres vandbehov er direkte afhængige af vandøkosystemer og omfattet af vandområdeplanerne.

7. Litteratur

7.1 Anvendte EU-direktiver, love og bekendtgørelser

Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer (**Habitatdirektivet**).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1992:206:0007:0050:DA:PDF>

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle med senere ændring (**Fuglebeskyttelsesdirektivet**).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:DA:PDF>

Bekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 af lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (**Miljømålsloven**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186416>

Bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder (**målbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/653>

Bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (**habitatbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1595>

Bekendtgørelse nr. 1389 af 3. december 2017 om særlig fiskeriregulering i marine Natura 2000 områder for beskyttelse af revstrukturer (**Natura 2000-bekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=195198>

Bekendtgørelse nr. 1355 af 27. november 2018 om anvendelse af akustiske alarmer (pingere) i visse garnfiskerier (**pingerbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=205353>

7.2 Anvendt faglitteratur

Naturtyper

Fredshavn, J.R., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Damgaard, C., Therkildsen, O.R., Elmeros, M., Wind, P., Johansson, L.S., Alnøe, A.B., Dahl, K., Nielsen, E.H., Pedersen, H.B., Sveegaard, S., Galatius, A. & Teilmann, J. (2019). Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 340.

Fredshavn, J.R. (2012). Tilstandsvurdering af habitatnaturtyper 2010-11. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 32 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 39

Fredshavn, J.R. & Nygaard, B. (2014). Tilstandsvurdering af ni habitatnaturtyper. Strandvolde, klinger, strandenge og kystklitter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 28 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 113.

Hansen, J.W. (red.) 2018: Marine områder (2016). NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 140 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 253.

Hansen J.W. & Høgslund S. (red.) 2019. Marine områder (2018). NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 156 s. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 355.

Johansson, L.S., Søndergaard, M., Landkildehus, F., Kjeldgaard, A., Sortkjær, L. & Windolf, J. (2018). Søer 2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 84 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 259.

Rasmussen, J.J., Andersen, D.K. & Alnøe, A.B. (2018). Vandløb 2016. Økologisk tilstand, miljøfremmede stoffer og tungmetaller samt naturtyper og arter. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 64 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 260.

Nygaard B., Damgaard C., Nielsen K.E., Bladt J., Ejrnæs R. (2019). Terrestriske Naturtyper 2004-2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi.
www.novana.au.dk.

Hansen J.W. & Høgslund S. (red.) (2019). Marine områder 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE Nationalt Center for Miljø og Energi, 156 s. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 355.

Arter

Eigaard OR, Bastardie F, Breen M, Dinesen GE, Hintzen NT, Laffargue P et al. (2016). Estimating seabed pressure from demersal trawls, seines, and dredges based on gear design and dimensions. ICES J Mar Sci., 73(Suppl. 1), 27-43.

Eigaard, O.R., Bastardie, F., Hintzen, N.T., Buhl-Mortensen, L., Buhl-Mortensen P., Catarino, R. et al. (2017). The footprint of bottom trawling in European waters: Distribution, intensity, and seabed integrity. ICES J Mar Sci., 74(3): 847–865.

Fredshavn, J.R., & Søgaard, B. (2014). Levestedsvurdering for to paddearter. Stor vandsalamander og klokkefrø. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 26 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 88.

Fredshavn, J. & Søgaard, B. (2014). Levestedsvurdering for eremit *Osmoderma eremita*. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 18 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 89.

Miljø- og Fødevarerministeriet, Miljøstyrelsen (2019). Kortlægning af Natura 2000-områder. Marin habitatkortlægning i Skagerrak og Nordsøen 2017-2019.

Sveegaard, S., Nabe-Nielsen, J. & Teilmann, J. (2018). Marsvins udbredelse og status for de marine habitatområder i danske farvande. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 36 s. - Videnskabelig rapport nr. 284.

Søgaard, B., Wind, P., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J. Therkildsen, O.R., Mikkelsen, P. & Bladt, J. (2018). Arter 2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 40 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 262.

Søgaard, B., Wind, P., Bladt, J.S., Mikkelsen, P., Therkildsen, O.R., Wiberg-Larsen, P., Johansson, L.S., Galatius, A., Sveegaard, S. & Teilmann J. (2016). Arter 2015. NOVANA. Aarhus Universitet,

DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 126 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 209.

Fugle

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. (2019). Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 308 s. - Teknisk rapport nr. 148.

Fredshavn, J.R., Pihl, S., Bregnballe, T. & Søgaard, B. (2014). Tilstandsvurdering af levesteder for ynglefugle. 16 Natura 2000 udpegningsarter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 114.

Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Mikkelsen, P. & Bladt, J. (2018). Fugle 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 136 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 261.

Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Mikkelsen P., Bladt, J., Kotzerka, J. & Søgaard, B. (2016). Fugle 2015. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 142 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 210.

Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Therkildsen, O.R. & Balsby, T.J.S. 2017. Fældende havdykænders antal og fordeling i Sejerøbugten i relation til menneskelige forstyrrelser. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 38 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 239

Therkildsen, O.R., Andersen, S.M., Clausen, P., Bregnballe, T., Laursen, K. & Teilmann, J. (2013). Vurdering af forstyrrelsestrusler i NATURA 2000-områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 174 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 52.

Tekniske anvisninger i NOVANA-programmet

<https://dce.au.dk/udgivelser/tekniske-anvisninger/>

Buttenschøn, R.M. et al. (2006). Tekniske anvisninger for kortlægning og registrering af skovnaturtyper og levesteder for skovlevende arter i Natura 2000 områder. Udarbejdet af Skov & Landskab.

8. Bilag 1

Status for gennemførte indsatser beskrevet i 1. planperiode. Fokus er indsatser gennemført for kommunale midler. Oversigten er hentet fra Natura 2000-handleplanen 2016-2021.

Thisted Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
	Hegning (Hanstholm nordskrænt)	-	8,5 ha

Indsatser gennemført af Thisted Kommune i N2000-området i perioden 2010-2015.

9. Bilag 2

Status for igangværende eller gennemførte indsatser for skovbevoksede fredskovspligtige arealer

Skovbevoksede fredskovspligtige arealer følger en 12 års-cyklus og første planperiode for disse løber således frem til 2021. Tabellen viser status for de gennemførte eller igangværende indsatser i perioden 2010-2019 beliggende i kortlagt habitatskov indenfor Natura 2000-området. Der kan være gennemført flere indsatser på det samme areal. Indsatsplanerne for arealerne blev først udgivet i skovhandleplanerne i 2012.

Tabellen er baseret på data fra tilskudsordningerne, Naturstyrelsens opgørelse over deres egne indsatser samt tinglyste indsatser såsom urørt skov. Der kan være usikkerheder i data fra tilskudsordningerne fra 2010-15,

Type af indsats	Areal (ha)
Forbedring af hydrologi*	
Indsatser m.h.p. lysåben natur**	
Skovnaturtypebevarende drift og pleje***	17,4
Urørt skov	

* *Forbedring af hydrologi* dækker over lukning af dræn og grøfter samt ophør med vedligeholdelse af afvanding

** *Indsatser m.h.p. lysåben natur* dækker over græsning, hegning og rydning med henblik på lysåben natur.

*** *Skovnaturtypebevarende drift og pleje* dækker over flere indsatser, heriblandt sikring af naturtyper, træer til naturlig henfald, naturvenlig skovdrift, rydning af uønsket opvækst, problemarter og invasive arter, skovgræsning og foryngelse.

Tabellen viser en arealopgørelse over gennemførte eller igangsatte indsatser til sikring af skovnaturtyperne i de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer inden for Natura2000-området. Der kan være gennemført flere typer indsatser på samme areal.

Resume

Basisanalyse for Hanstholm Resevatet, Nors Sø og Vandet Sø og Hanstholmknuden.

Basisanalysen sammenfatter landsdækkende, kvalitetssikrede data for de arter og naturtyper, som Natura 2000-området er udpeget af hensyn til. Basisanalysen indeholder en kortlægning af naturtyper og levesteder, en vurdering af naturtilstanden og en foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler) mod en god naturtilstand.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk